

کہ منعم شوی ہم دریں جست بوی	وگر مفلسی نیز شکر و بگویی	۱۵۲۰
کہ نعمت فزون گردد و پایدار	وگر منعمی شکر حق می گذار	۱۵۲۱
نه بینی بد هر اسے خود مند مرد	بیت بگو شکر تا پنج ورد	۱۵۲۲
ندیدم جز این در جہاں کسیا	وگر درو مند ہی ہیں است ودا	۱۵۲۳
ز کفران نعمت سر می تا فتحی	تو گر نیت شکر در یا فتحی	۱۵۲۴
ز گفتار دیگر بہ بندی و دل ب	نگوی بجز شکر ہر روز و شب	۱۵۲۵
خصوصاً کہ بر منعم و بادشاہ	فریضہ است بر جملہ شکر خدا	۱۵۲۶
چو حق داد شاں دست بر مہیا	شنیم ز شاہان و از منعمان	۱۵۲۷
دو منعم و دو سلطان کشور کشا	فزون چار کس گفت شکر خدا	۱۵۲۸
کہ نامش سلجوانند محمود راد	ز شاہان یکے شاہ غورین نژاد	۱۵۲۹
کہ آمد معزین اورا لقب	وگر غوری آن شاہ والا نسب	۱۵۳۰
کہ بودند از لطف و احسان سمر	ز منعم یکے معز و یکی دیگر	۱۵۳۱
بود نام شان در جہاں پایدار	برفتند اگر زین جہاں ہر چہار	۱۵۳۲
بہر صبح تو ششم نے عاشقان	مرا اگر رسد دست بر باد شاں	۱۵۳۳
دریں مہیاں خانہ باشد مدام	میم شکر حق نقل نام کرام	۱۵۳۴
کہ گاہ نشاطت وقت صبوح	بہر صبح گویم ز تقدر روح	۱۵۳۵
مرا توبہ از کوئی نخواستار وہ	بیا ساقیا جام اسرار وہ	۱۵۳۶
ندانم گرا فاق گردد خراب	چنان کن کہ از مستی آن شراب	۱۵۳۷

نوٹ کی تشریح کے لئے ضمیمہ ملاحظہ ہو۔

محصّر کردن سلطان معزالدین کالیبور را و بیرون آمدن دختران کالیبور بمصالحه بازگشتن

که در راه حق بود ثابت قدم	معز دین آل شاه در یازدهم	۱۵۳۸
دگر روز از آنجا عزیمت نمود	چو فیر دژ مشد بر سپاه همد	۱۵۳۹
بسی پر تبسم و سلمه پر سرور	سپه رواند در جانب کالیور	۱۵۴۰ F. ۵۷
نزد گیس ز هند و بیرون از حصار	چو در کالیور آمد آن شهریار	۱۵۴۱
که دیدند عالم مشد بر سپاه	بجز دزد و هشت ز افواج شاه	۱۵۴۲
که شکست افواج هندوستان	بگفتند کین لشکر بیکران	۱۵۴۳
بیک حمله صفهان و شان بر رویه	پتخور او گویند را سربریه	۱۵۴۴
زیناد و هند و بر آرد و سار	مسادا که قصد کند بر حصار	۱۵۴۵
دشمن شد ز بے طاقتی تا بصلو	جہاں راسے گو بود در کالیور	۱۵۴۶
حصارش چو کشتی دور یازدهم	همی بود در روز شب غرق غم	۱۵۴۷
مگر هندوان را و عید می رسید	همه اهل در سر بخت کشید	۱۵۴۸
رعایت همی کرد بدین خویش	بهر جا که هندو بر آئین خویش	۱۵۴۹
درون همه زار و بیرون فگار	بگردند جشن درون حصار	۱۵۵۰
که نورمه از حسن اد میفزد و	مگر راسے را دختر سے بکر بود	۱۵۵۱
بکرده به یکبار تاراج صبر	شکست بیک نگره افواج صبر	۱۵۵۲
یکے طرفه زاد از روزگار	بر آمد چو زین قصه آهے سه چار	۱۵۵۳
در آمد بعد خوری پیش راسے	همه غرق ز یوز سر تا پائے	۱۵۵۴

۱۵۵۵	سشنیم دریاں روز عشرت کناں	ابا شصت ہفتاد میں تناں
۱۵۵۶	بتظیم ہسید پاسے پور	نہ تہنا کہ با گلر حشان دگر
۱۵۵۷	گنتنگامی رائے اختر سعید	چو امر و زما راست روز و سعید
۱۵۵۸	پندرہ اچھ ہر سال مرسوم باست	کین اچھ رسم ہر دوہم با است
۱۵۵۹	پدر چوں ز دختر شنید این سخن	گفت اسے گرامی ترا از جان من
۱۵۶۰	چو آید تو قیدی بستمان ہند	یقین باست ہر سال بر ایان ہند
۱۵۶۱	خرا بے دیار سے بد اختر دہند	کیے تلج ز دیں بفرقش نہند
۱۵۶۲	ولیکن تو اس سال معذور وار	کہ معذور تم از ضبط ملک دیار
۱۵۶۳	دیں بوم ویر دگر سے باد شامت	ز ہمیش مرا خانہ زنداں سر است
۱۵۶۴	چو در ملک من دگر مہت شاہ	سبغ دلی از من خرا بے خواہ
۱۵۶۵	دگر خواہی از وی خواہ این خراج	کہ شد جمع بروی ہمہ سادو باج
۱۵۶۶	چو دختر شنید این خبر از پدر	بروں آما از حصن بازیب و فر
۱۵۶۷	بفرقش کیے تاج گو ہر نگار	نشستہ بیک اشقر را ہوار
۱۵۶۸	بد بنال ہونا ز نیستان فرزد	ہمہ کردہ تلقین بغمزہ نسوں
۱۵۶۹	شہہ ہر کیے بر ہوناں سوار	یکایک بروں آمدند از حصار
۱۵۷۰	زا فواج ترکان بر آمدند دشس	بہر حبشہ خوں درآمد کوشش
۱۵۷۱	و دیدند ترکان بسوئے حصار	کہ بستہ ہر یک پے کار زار
۱۵۷۲	بدیدند فوجے زمین تناں	رزلقین ہر یک گنہد افلناں
۱۵۷۳	ز غمزہ ہمہ ناوک دتج زن	ہمہ آہوان ملا یک فنگن

نوٹ کی تشریح کے لئے ضمیمہ ملاحظہ ہو۔

بدل گشت با مہر شاہ جملہ کہیں	چو دیدند ترکان سپاہے چینیں	۱۵۶۲
بروزند شاہ برشمہ فیکنام	نگنند شمشیر اور نیام	۱۵۶۵
چو در روئی شہ دیدند در سجود	ہماں دختر اسے در پیش بود	۱۵۶۶
بگفت آنکہ امی شاہ روئی زمین	دعا گفت شہ را بصد آفرین	۱۵۶۶
دعید لیت امروز در ملک ہند	کہ از حد دریای تا آب سند	۱۵۶۸۴۵۸
بنور و زشتی باد و ستاں	یا امروز ریاں ہند دستاں	۱۵۶۹
بسراہی شاہ تلج ز زمین ہند	بسے گنج مرد ختراں را دہند	۱۵۸۰
طلب کردم از راہی مرہوم خویش	من امروز بر عادت بوم خویش	۱۵۸۱
والہ مرا کرد بر شہر یار	چو معزول شد را مکی ما از دیار	۱۵۸۲
چو زان نازنین اس حکایت شنید	شنیدم ہماں شاہ اختر سعید	۱۵۸۳
کہ چیزے کمی خواہی از من بخواہ	عجب کرد خندید فرمود شاہ	۱۵۸۴
خواہم ز تو جز کہ ملک پدر	شکر لب بگفت امی شہ نامور	۱۵۸۵
نہ پیش تر کشش ز زیر حصار	ازیں کشور و بوم و سے تبار	۱۵۸۶
ببخشید مت آنچہ جستی زمین	چو شنید شہ گفت کامی ستمن	۱۵۸۶
بود رسم دآئین کفار دور	بشرطے کہ در قلعہ کا لیور	۱۵۸۸
رسانم صنم خانہارا گزند	یکے مسجد آنجا بر آرم بلند	۱۵۸۹
وزاں پس خراسید سوئی حصار	پذیرفت فرمان شہ آن نگار	۱۵۹۰
ز فرمان شہ را مکی چارہ ندید	پدر را بگفت آنچہ از شہ شنید	۱۵۹۱
بماند اس حکایت با فسا نہا	رضا داد بر قلعہ بہمن نہا	۱۵۹۲
بماند یکے مسجدی در حصار	بفرمان خسرو در اں روزگار	۱۵۹۳
بہند وہماں ملک بخشید شاہ		
وگر روز از آنجا در اں شد سپاہ		۱۵۹۴

بازگشتن سلطان مغزالدین محمد بن مسعود از ہندوستان بفتح و نصرت با کامرہ دوستان قطب الدین ایبک گذشتن بکراچہ

۱۵۹۵	پہ از سال تالیخ پانصد گذشت	برای پانصد افزو ہشتاد و ہشت
۱۵۹۶	پہ پھورا و گوہر بند مقہور شد	حشمہائے اسلام منصور شد
۱۵۹۷	پہ ہندوستان شاہ غزنویں گرفت	بزد کو سے وراہ غزنویں گرفت
۱۵۹۸	ہاں قطب دین ایبک را اورا	پہندوستان کرد فرما نردا
۱۵۹۹	بکراچہ بگذشت آن شہر یاد	کز آنجا تو ایں تاخت در ہر دیار
۱۶۰۰	شہنیدم کہ خسرو گوہر بازگشت	با قطار کجرات در می گذشت
۱۶۰۱	یکے حصن محکم در ایں رو گذر	شہنشاہ را آمد اندک نظر
۱۶۰۲	شد ایں حصن را اہرن دارہ نام	در و کردہ بسیار ہندو مقام
۱۶۰۳	در ایں قلعہ ماہیچہ شد شاہ	پئے فتح ایں حصن کم و پدراہ
۱۶۰۴	ہم آخر شہنیدم کہ از ہندو ایں	ز اطراف شد جمع فوجے گراں
۱۶۰۵	شہے ہندو ایں از درون دیوں	گرفتند اسلامیاں را ز دیوں
۱۶۰۶	در ایں شب ز غفلت شاخوں زدند	بے ترک را جامہ در خون زدند
۱۶۰۷	چو شہ دید ز انگوٹہ نگر ہنود	و گرد و زازا سخا سخا شی نمود
۱۶۰۸	پس از چند گاہے بغزنویں رسید	سپاہش زر پنج سفر رسید
۱۶۰۹	نشستند یکجا حبہ اماندگان	بگردنہ یاد از خدا خواندگان
۱۶۱۰	کسے خندہ می زد کسے می گریست	در آفاق ازیں ہر وہ آزاد کیست
۱۶۱۱	بیک خانہ ماتم بیک خسارہ سور	ہمی شد دریں جنت پر قصور
۱۶۱۲ F. ۵۹	یکے با عنینت بغزنویں رسید	پہندوستان دیگر و شد شہید
۱۶۱۳	نزدند جز ایں شہیدہ روزگار	کہ ایں را وہ مستحق آنرا شمار
۱۶۱۴	چو در ہرم ایام گرداں ست دور	کس ایں ہرم را کم رسید بنور

۱۶۱۵ بیاسا قیابادہ در حجام کن
۱۶۱۶ کہ گنیرم ز سستی جہانے دگر
مرا بے غم از دور ایام کن
ز غم خامہ ورد استانے دگر

اشتغال صحائف و باب قطب الدین ایبک شہ سلطان مج طلب ستاون سلطان قطب دین

۱۶۱۶	جہاں قطب دین ایبک نامدار	کہ در ہند بگذشتش شہریار
۱۶۱۸	جو اقلیہ کہہ نام مضبوط وید	بنو کو کس سر سوئی میرٹھ کشید
۱۶۱۹	بہ پشت فرس فتح کرواں حصار	بیک ہفتہ ضبط کرواں دیار
۱۶۲۰	ہمیر اندکاسے در اں بوم دیر	ہمی کہ وہر روز فتحے دگر
۱۶۲۱	دگر روز لشکر ز میرٹھ کشید	سیوم روز در حصن دہلی رسید
۱۶۲۲	رواں فتح کرواں حصار بلند	رسانید مرگراں را گزند
۱۶۲۳	کتھو جہ شد بفسدان او	ہمہ آں سر آمد بر الوان او
۱۶۲۴	چو بگذشت ازین ماہ ایک سال	بسے گردن آورد اندر دواں
۱۶۲۵	بہر روز اقطار او میفرود	اطاعت بدو ہر کسے می نمود
۱۶۲۶	چو شد جمع بروی فراواں سپاہ	برو و خدر کردند اہل سپاہ
۱۶۲۷	کہ قطب دین ارشا و آفاق گشت	برو وستان شہ آفاق گشت
۱۶۲۸	چنان گشت مغرور از زور زر	کہ بہتر ز خود کس نداند دگر
۱۶۲۹	بگفتند بسیار است دروغ	زوندشش بر شاہ شیرش چو روغ
۱۶۳۰	چو شد شاہ از قطب دین بدگماں	فرستاد چکے پئے استخاں

نوٹ کی قشہ رخ گئے ضمیر یہ حنفہ جو۔

کہے مرد فرزند و نیکو می	بندگفت مقلب دین را بگوی	۱۹۳۱
کہ نتوان بانگ سپہ برد سر	مہے است بار ادین بوم و پر	۱۹۳۲
کہ در کار با باشد او ہوشیار	در انجا کے مرد بخبر وہ گذار	۱۹۳۳
نباید کنی غفلت ای کامیاب	تو باشد کہ ایدر در آشی شباب	۱۹۳۴
دزد بدگمانی خسرو شنید	چو آن یک بر تظ ایک رسید	۱۹۳۵
بندگفت کامی یک حضرت پناہ	رواں کرد باز شش بدر گاہ شاہ	۱۹۳۶
شتاباں رہی کامی می نور	ز ایدر سبک سو خوشہ باز کرد	۱۹۳۷
زمن بوس پانچو شہ سرفراز	بیایاں رسائی چو راہ دراز	۱۹۳۸
ز بعد دعا گو بفرماں روا	ازاں پس بگو از ز بانم دعا	۱۹۳۹
نگر دزد در گاہ تو اس گاہ	کہ ہست ایک بندہ نیکخواہ	۱۹۴۰
کہ بود آمدہ از در یاد شاہ	چو ایک رواں کرد آن یک را	۱۹۴۱
رواں شد سوئی حضرت شہ ہار	پس از ہفتہ خود ہماں مرد کار	۱۹۴۲

عزیمت نمودن قطب الدین ایک در غزنین و

شمس الدین التمش را بہ ہندوستان گزاشتن

کہ التمش آں بندہ را بود نام	یکے بندہ ترک با حسترم	۱۹۴۳
خودستند زیرک بہر کار و بار	سے بود در حالت کارزار	۱۹۴۴
زود چشم از دی سران سپاہ	محلے گرفتہ بدر گاہ شاہ	۱۹۴۵
کہ میوں سیر بود فرخندہ خومی	ملک قطب دین ایک دست سوی	۱۹۴۶ ۴۶۰
ہمورا بہند و ستان برگاشت	چو دریمت غزنین علم بر فراشت	۱۹۴۷
براہنگ پا پوشش شاہ جہاں	ہی راند خود با سپاہ گراں	۱۹۴۸
بشورید ہند و شدہ کینہ خواہ	چو دراہرن دارہ آمد سپاہ	۱۹۴۹

۱۶۵۰	چو بودند چہرہ در اں روزگار	دو فرسنگ پیش آمدند از حصار
۱۶۵۱	ہاں قطب دین ایک سرفراز	کہ بودست مفسر و گہ ترک و تراز
۱۶۵۲	چو از دور افواج ہستند و بید	زمانے عنان فرس بر کشید
۱۶۵۳	طلب کرد پاران ہمدست را	کہ بودست شیرے بدشت و فنا
۱۶۵۴	بگفتا کہ اسے ہمعنانان من	نخاتم دسے دریں انجمن
۱۶۵۵	ز آرایش صفت بدریم دست	یکایک بتازیم چوں شیر مست
۱۶۵۶	بیکدم صف ہندواں بشکنیم	بس آنگاہ قصد زرشاں کنیم
۱۶۵۷	بگفت این دو برست ہند و براند	بر آورد تکبیر و مرکب جہاند
۱۶۵۸	صف ہندواں ہم بیک ہو شکست	پہر جا سرے ز ندہ آمد بدست
۱۶۵۹	پیایے رسیدند ز کان میل	فلندند در حصن ہند و خلل
۱۶۶۰	گرفتند بر پشت اسپاں حصار	کہ بد فتح ششاں ناصرو بختیار
۱۶۶۱	چو قطب دین اں دز بکسر گرفت	جہاں ماند ازاں چہر کی اور شکفت
۱۶۶۲	بروزے دوسہ کرد آسخی مقام	بہ پیسید اسپاں ابد تمام
۱۶۶۳	و گر روز کز قبہ نیلگون	بر آورد شاہ ظلم سر بروں
۱۶۶۴	یکے راز خویشاں در آنجا گذاشت	یکے فوج لشکر بروا گذاشت
۱۶۶۵	سپہ خود بر آہنگ غزین براند	رہمی نوشت دوزر می فشاند
۱۶۶۶	شنیدم چو نزدیک غزین رسید	بقار می تمامی سپہ و کشید
۱۶۶۷	ازاں بخار خود یک سوارہ برنت	سوی شہر غزین فراسید لغت
۱۶۶۸	چو شب شد بخلوتک روزگار	ہیست آسماں چادو ز رنگار
۱۶۶۹	بخلوت و در آمد شہر نیم روز	شدہ ملک سلطان شب ملک روز
۱۶۷۰	پراز مشک شد حقہ آسمان	شدہ عالم سپہ از سر جواں
۱۶۷۱	بغزین در آمد ملک قطب دین	وزیری کہ بود است اور اقرین
۱۶۷۲	نخستین سوئی خانہ اوشتافت	کہ ادرا یکے دوست فرزاند یافت

۱۶۶۳	پو پیش در شس آمد آن نامور	۱۶۶۳	گفتار قیباں کنند شس خبر
۱۶۶۴	رقیباں گفتند دستور را	۱۶۶۴	کہ آمد سوارے بر ایوان ما
۱۶۶۵	بتجلیات آن مرد مجلیت گرامی	۱۶۶۵	ہمی خواند احوای صاحب پختہ رای
۱۶۶۶	چو دستور دانا شنید این خبر	۱۶۶۶	بروں آمد از خانہ تجلیل تر
۱۶۶۷	شد از دیدن ایک اندر شکفت	۱۶۶۷	بعد فرحت آنکہ کنارش گرفت
۱۶۶۸	پس آنکہ دے ہر دو در پیش در	۱۶۶۸	گفتند احوال خود مختصر
۱۶۶۹	بر اندند از آن پس بدر گاہ شاہ	۱۶۶۹	یہ ہمراہی آن ہر دو مردان راہ
۱۶۷۰	رسید چوں بر در شہ فراز	۱۶۷۰	وزیر تکو خلق ہمسای نواز
۱۶۷۱	ملک قطب دین را بر ایوان نشاند	۱۶۷۱	بکلیخ اندرون خود خراماں براند
۱۶۷۲	چو در پیش شد آمد آن مرد را د	۱۶۷۲	زبان دعا بعد خدمت کشاد
۱۶۷۳ F. ۶۱	پس آنکہ گفت آن وزیر میں	۱۶۷۳	کہ احوی خسر و جملہ دے زمین
۱۶۷۴	اگر شاہ را بے گے آزر دہ ام	۱۶۷۴	دو مرد وہ بیکار آوردہ ام
۱۶۷۵	کیے آنکہ ایک پیش در ست	۱۶۷۵	کہ از بندگان شہ کشور است
۱۶۷۶	دوم اہرن وارہ را فتح کرد	۱۶۷۶	ہماں مرد فیروز بخت نبرد
۱۶۷۷	وزاں پس بدر گاہ شاہ آمدت	۱۶۷۷	بعد عاجزی عذر خواہ آمدت
۱۶۷۸	چو شنید شہ این سخن از وزیر	۱۶۷۸	شکفت از طرف شاہ در شس ضمیر
۱۶۷۹	پس آنکہ گفت ایک کامیاب	۱۶۷۹	درون سرا پرودہ آید شتاب
۱۶۸۰	و دید آنکہ آن صاحب خوب را نئی	۱۶۸۰	ز پیش شہنشاہ کشورک شامی
۱۶۸۱	چو تو اب پر داند بر شہ رساند	۱۶۸۱	ملک قطب دین را اوروں تر بخواند
۱۶۸۲	چو ایک رخ شاہ عالم بدید	۱۶۸۲	زمین بوسہ داد آنکھے در و دید
۱۶۸۳	بعد آرزو کرد پا پس شاہ	۱۶۸۳	پس آنگاہ آن بندہ نیک خواہ

بہنگند و پاسبانے فرماں روا	کلید و زیاہرن دار ۵ ر ۱	۱۶۹۴
بیسے دارم ایدر میان سپاہ	بگفتا جو این خدمتے بہر شاہ	۱۶۹۵
نہاں کردہ ام ای شہ کا مگار	سپہ را از اینجا سے فرسنگہ ار	۱۶۹۶
کہ اسے مرد ممت از کار آگہاں	چو بشنید فرمود شاہ جہاں	۱۶۹۷
جہاں خواستن کار ہر ناکس است	مرا ذات تو از ہمایا بس است	۱۶۹۸
سہ خلعت بفرمود و ریک ماں	پس از نگہ بد و خسرو کامراں	۱۶۹۹

پہاگردن سلطان معزالدین ایک زیر تخت

و طلب کرنے طالبیہ کہ در با او سخن گفتہ بودند

دراں شب زفت از بر شہ پار	شنیدم جہاں ایک ہوشیار	۱۶۰۰
بگفتند احوال با یک دگر	ہر شب شہ و ایک نامور	۱۶۰۱
بہ ایک کہ کرد نہاں زیر تخت	چو شہر و ز گفت آن شہ نیکبخت	۱۶۰۲
براں تخت بانور می بار داد	خود آنگاہ ہم اول با داد	۱۶۰۳
کہ گفتند در باب ایک سخن	طلب کرد آن قوم رو باہ فن	۱۶۰۴
رسیدند پیش شہ کا مگار	شنیدم چو آن زمرہ نابکار	۱۶۰۵
کہ اسے زمرہ نابکار و نر نامہ	بدایشان بگفت آن شہ ہوشمند	۱۶۰۶
دہید از سر راستی خط بنوں	چہ گوئید در باب ایک کنوں	۱۶۰۷
تا پد سر از حکم و فرمان ما	کہ گر ایک آید بر ایوان ما	۱۶۰۸
ور آید ہر یک وریں شہ طمر	بود خون ہر یک ہبا و ہد	۱۶۰۹
شنیدند دادند خط ناگزیر	چو آن قوم از شاہ روشن ضمیر	۱۶۱۰
کہ ایک بروں اید از زیر تخت	وزاں پس بگفت آن شہ نیکبخت	۱۶۱۱
و حوا و ثنا گفت شہ را نوزوں	بفرمان شہ ایک آمد بردوں	۱۶۱۲
بدیدند اہل یسا رو یکیں	بعد حذر بہناد سر بر زمین	۱۶۱۳

زحمت و اوان خود پشیمان شدند	۱۶۱۳	جہاں قوم از اں حال جہاں شدند	۱۶۱۳
چہ سود از پشیمانی الا ضرر	۱۶۱۵	قلم چوں بیاسود در شکر طاهر	۱۶۱۵
کہ خوبی بریزند آن قوم را	۱۶۱۶	غرض بعد از اں گفت فرماں روا	۱۶۱۶
بعد عذر در پاسے شہ سر نہاد	۱۶۱۷	در اں حال آن ایک مرد را	۱۶۱۷
بکن جان این قوم انعام من	۱۶۱۸	بگفتا کہ اسے شاہ فرخندہ فن	۱۶۱۸
دل شاہ را نیز آزرده اند	۱۶۱۹	کہ ایشان بجا نم بدی کرده اند	۱۶۱۹
کہ شاہ جہاں بخش و جاں پوری	۱۶۲۰	جہاں بہ کہ از خوشاں بگذری	۱۶۲۰
کہ ایک سر اندر شفاعت نہا	۱۶۲۱	شنیدم چو دید آن سرفراز را	۱۶۲۱
بفرمود کردن ز غم نہیں جدا	۱۶۲۲	بخشید جانہا مراں قوم را	۱۶۲۲
کہ اسے کسکش پختہ و ہوشیار	۱۶۲۳	بایک بفرمود پس شہر آباد	۱۶۲۳
رہ راست لشکر کہ خود گزین	۱۶۲۴	ہیں لفظہ بر بارگے بر نشین	۱۶۲۴
با لشکر خود باید رشتاب	۱۶۲۵	چو فرود کشد سر ز کوہ آفتاب	۱۶۲۵
شد از روی خورشید پر وہ کشای	۱۶۲۶	دگر روز کایں گنبد دیر پایے	۱۶۲۶
بشد شکر اختر اندر گریز	۱۶۲۷	بر آوردہ شاہ فلک تیغ تیز	۱۶۲۷
کہ ہر یک پیادہ نور دند راہ	۱۶۲۸	بارگان دولت بفرمود شاہ	۱۶۲۸
بتعظیم اد جملہ پے افشزند	۱۶۲۹	ہمہ خدمتے بہر ایک برند	۱۶۲۹
جہاں اختر شس سر بگروں کشید	۱۶۳۰	چو شد روز ایک بہ حضرت رسید	۱۶۳۰
پیادہ دو فرسخ بریدند راہ	۱۶۳۱	ہمہ سرفرازاں بفرمان شاہ	۱۶۳۱
دو دند تازو نیاید عتاب	۱۶۳۲	چو در شہر آمد ہمہ در رکاب	۱۶۳۲
شہنشاہ ز حجاب حضرت شنید	۱۶۳۳	چو در حضرت شاہ ایک رسید	۱۶۳۳
سوار در آمد بکاغ مشہاں	۱۶۳۴	بفرمود کال فرخ کار آگہاں	۱۶۳۴
بر آئیں مشاہاں فیروز بکت	۱۶۳۵	فرود آمد از اسب بفر پیش تخت	۱۶۳۵

سوار اوروں سراہ شتافت	چو ایک زجبابین مژدہ یافت	۱۶۳۶
بیاد فرد چون بھضرت رسید	وزمان خسرو گریزے ندید	۱۶۳۷
دوید ایک انگہ سوئی شتافت	شہش کرد تعظیم بر پائی خاست	۱۶۳۸
سراسر نیر از نثارش گرفت	بوسید پاشہ کنارش گرفت	۱۶۳۹
بکری شہت ایک نیک بخت	وزاں پس شہنشہ بر آمد بخت	۱۶۴۰
بے تخت حرمت بکری نمود	شہش رسیدم گرم پرسی نمود	۱۶۴۱
بہ بند آفرین لوک و کبار	بفرمود شہ تا بشہر و دیار	۱۶۴۲
بگردند ہر دو طسرب چند روز	شدہ ایک و شاہ مجلس فرود	۱۶۴۳
کہ ایک رود ہم بہند و ستاں	وزاں پس بفرمود شاہ جہاں	۱۶۴۴
بے خورد سو گندہ اسے سعظیم	بے خلعتش دادہ شاہ کرم	۱۶۴۵
نگردم ز ایک گے بدگماں	کہ گر جملہ عالم شود یک زبان	۱۶۴۶

عزیمت نمودن سلطان مغزوں محرابین اسلام کرت جہارم بہندوستان فیروزی یافتن بر سپندرا قنوج

ہوا سے بہاراں شد اندر رسید	چو بر پانصد افزدو سالے نود	۱۶۴۷
شہ غز نہیں آمد بہندو ستاں	خراسید ہریک سو کج بو ستاں	۱۶۴۸
وگر بارہ در بہند شکر کشید	چو بشنید ایک کہ شاہ سعید	۱۶۴۹
در اٹناورہ گردیا پوس شاہ	ذکھرام آورد بیرون سپاہ	۱۶۵۰
ہمہ یک بیک گفت بر شہ ہزار	از خراج سپاہ وز دخل دیار	۱۶۵۱
بے آفرینش ز خیر و رسید	بے خدمتش پیش خسرو کشید	۱۶۵۲
کہ اقبالت اسو شاہ گیتی پناہ	وزاں پس بہ شہ گفت اس نیک	۱۶۵۳
بے خار گندم ازیں بو ستاں	بے دگر فتم ز ہندو ستاں	۱۶۵۴

۱۶۵۳	ولیکن ہانڈسٹ ایک کہنے خاں	۱۶۵۳	کہ آمد از موسم دریں مرغزار
۱۶۵۴	ہاں راجہ قنوج کشور کشا	۱۶۵۴	کہ نامش کوزاندہ چھپندہ رائے
۱۶۵۵	یکے لشکرے دارو آں نا بکار	۱۶۵۵	کہ گنڈ شت از حد حصہ و شمار
۱۶۵۶	بے پہلی دارو چو البرز کوہ	۱۶۵۶	مہیا بے لشکر با شکوہ
۱۶۵۷	بہ اقلے دریا و تاحہ سند	۱۶۵۷	بہ پیشش کمر بستہ رایان ہند
۱۶۵۸	ذرا یان ہندو ہمہ برتر است	۱۶۵۸	سہر جملہ رایان ہمہ افسر است
۱۶۵۹	اگر خیزو آں خاں ازیں بوستان	۱۶۵۹	شود ملک مملک ہندوستان
۱۶۶۰	چو رایات اعلیٰ باہر رسید	۱۶۶۰	سہہ باہر انوں بقصد شش کشید
۱۶۶۱	دریں بادشاہ با مقدم سنم	۱۶۶۱	کہ اقبال شہہ لشکرش بشکنم
۱۶۶۲	ہمیں شاہ عالم تماشا کند	۱۶۶۲	کہ ایک پہ جلدی در انجا کند
۱۶۶۳	چو آں قصبہ خسرو ز ایک شنید	۱۶۶۳	برو آفریں کرد و رایشش گزید
۱۶۶۴	وگر روز کز پردہ نیلگون	۱۶۶۴	عروسس جہاں تاب آمد بروں
۱۶۶۵	شنیدم شہہ و ایک نیک خواہ	۱۶۶۵	بقنوج راندند یکسر سپاہ
۱۶۶۶	چو در حد ہندو ال لشکر رسید	۱۶۶۶	ز قنوج چھپندہ لشکر کشید
۱۶۶۷	شنیدیم کہ آں ایک راست کیش	۱۶۶۷	یک سننڈل از شہہ ہی رفت پیش
۱۶۶۸	بچند وال چو در رسید آں ہنگ	۱۶۶۸	کہ ہوارہ بود است فیروز جنگ
۱۶۶۹	یکے برہمن کا عاواہ بہ پیشش	۱۶۶۹	بگفتش بگو قصبہ کو رائے خویشش
۱۶۷۰	سہراں سپہہ کو دشکر کی است	۱۶۷۰	ہاں رائے آں بوم و کشور کی است
۱۶۷۱	پس آں برہمن داد اورا خبر	۱۶۷۱	بہ پیشش بعد بجز بہناہ سر
۱۶۷۲	بگفتا کہ اسے ترک ہند و شکار	۱۶۷۲	ازینجا سپاہت دو فرسنگ دار
۱۶۷۳	دور و زاست چھپندہ کشور کشائے	۱۶۷۳	بصحرائے آمد سکونت گرای
۱۶۷۴	و عیدت در ملک ہندوستان	۱۶۷۴	سہ روزی دگر بہت باقی ازاں
۱۶۷۵	بگستردہ ہندی (ہندی بساط	۱۶۷۵	چہ بہت) عیش اند و غرق نشاط

۱۶۷۸	چٹاں اندر شوقیوں کی شمشیر عمارت	۱۶۷۸	کڑی شاہی کی ہوشیار
۱۶۷۹	چوہیک زہند و شہید این خبر	۱۶۷۹	طلب کرد امویب را از ہند
۱۶۸۰	وزاں ہیں بگفتا کہ اچھ سرکشان	۱۶۸۰	نامہ کے درجہاں بظلالاں
۱۶۸۱	مگر آنکہ نامے پرد از غم ترا	۱۶۸۱	چو دست نہ ہند بکار دغا
۱۶۸۲	یک امروز اگر دل پہیجا نہیںد	۱۶۸۲	مرا گلابیگاہ یاری وہیند
۱۶۸۳	زاقواج ہندو بر آریم کرد	۱۶۸۳	پلو کشیم از جاں بکار نبرد
۱۶۸۴	زکفتار خالی کشیم این دیاد	۱۶۸۴	بر آریم از گلشن ہند خار
۱۶۸۵	بفرقد علیہائے اسلام را	۱۶۸۵	رسا نیم چون لشکر مصطفیٰ
۱۶۸۶	چو مرداں بہمت بر آریم نام	۱۶۸۶	بدنیا و حقیقی بلیسریم کام
۱۶۸۷	شہیدم چو ایک بسر شکران	۱۶۸۷	بگرداں نصیحت پرورش کنان
۱۶۸۸	ہماں چہرہ آفتمش سر فرزند	۱۶۸۸	کہ بد جسم خاص ایک بر اند
۱۶۸۹	یکے ترک بود ست افتو سعید	۱۶۸۹	کہ ایک بفرمان شاہنشاہ خرید
۱۶۹۰	پیش ہند شاہ باکو کراں	۱۶۹۰	زود تیغہاں چو گند آوراں
۱۶۹۱	شہش بار بادادہ تشریف خاص	۱۶۹۱	کہ بودے بہر سفر کہ در قضاے
۱۶۹۲	سرخواندہ ایک مراں ترک را	۱۶۹۲	بد او مشن خط عشق فرما نمودا
۱۶۹۳	عجب بندہ کہ لطف پروردگار	۱۶۹۳	شدہ آزاد پیش از خداوندگار
۱۶۹۴	غرض آنکہ چون ایک چہرہ دست	۱۶۹۴	جاسے کہ پیش تو مدہ بت پرست
۱۶۹۵	ابا لشکر خویش چون پاستان	۱۶۹۵	بگفت از نصیحت یکدیگہستان
۱۶۹۶	شہیدم کہ آفتمش دیو بند	۱۶۹۶	بگفتا بصف ہر فیروز مست

۱۷۹۶	۱۷۹۶	۱۷۹۶	۱۷۹۶
۱۷۹۷	۱۷۹۷	۱۷۹۷	۱۷۹۷
۱۷۹۸	۱۷۹۸	۱۷۹۸	۱۷۹۸
۱۷۹۹	۱۷۹۹	۱۷۹۹	۱۷۹۹
۱۸۰۰	۱۸۰۰	۱۸۰۰	۱۸۰۰
۱۸۰۱	۱۸۰۱	۱۸۰۱	۱۸۰۱
۱۸۰۲	۱۸۰۲	۱۸۰۲	۱۸۰۲
۱۸۰۳	۱۸۰۳	۱۸۰۳	۱۸۰۳
۱۸۰۴	۱۸۰۴	۱۸۰۴	۱۸۰۴
۱۸۰۵	۱۸۰۵	۱۸۰۵	۱۸۰۵
۱۸۰۶	۱۸۰۶	۱۸۰۶	۱۸۰۶
۱۸۰۷	۱۸۰۷	۱۸۰۷	۱۸۰۷
۱۸۰۸	۱۸۰۸	۱۸۰۸	۱۸۰۸
۱۸۰۹	۱۸۰۹	۱۸۰۹	۱۸۰۹
۱۸۱۰	۱۸۱۰	۱۸۱۰	۱۸۱۰
۱۸۱۱	۱۸۱۱	۱۸۱۱	۱۸۱۱
۱۸۱۲	۱۸۱۲	۱۸۱۲	۱۸۱۲
۱۸۱۳	۱۸۱۳	۱۸۱۳	۱۸۱۳
۱۸۱۴	۱۸۱۴	۱۸۱۴	۱۸۱۴
۱۸۱۵	۱۸۱۵	۱۸۱۵	۱۸۱۵
۱۸۱۶	۱۸۱۶	۱۸۱۶	۱۸۱۶

ز افواج ہندو بر آریم گرد
 چو پیراں بہ بندیم در کیں نگر
 بکسبیم اطراف آں ہستان
 دریں ملک اسلام ظاہر کنیم
 دل ایک از عیش چوں گل شگفت
 نہاوند پس ایسک نامور
 ہی رفت کہ پویہ کہ با شستا
 سپاہش ہمہ تیغہا بر کشید
 بسے تیغ بر روئے ہند و زوند
 صرف ہند را ہکو مردان کار
 شکتیہ شاہی از یسار و یس
 چنان گشت کم اندراں کارزار
 گرے سپر گشت در کشنگان
 ہر سوئی ترکان خواہید تفت
 گرفتند اسباب ہندو تمام
 ز وہ لشکر ہند قبیل رحیل
 گرفتند ترکان فیروز سند
 پویشی سے مسازرود آورند
 سبک دستی ایک یک شکتیہ
 بعد آفرین در کنارش گرفت

ان کی تشریح کے لئے ضمیر ملاحظہ ہو

بدستش یک پوسہ و خلاص دوا	دراں پس بد خلعت خاص دوا	۱۸۱۶
بقرب و شریعت شام جہان	بالتمشین راد و دیگر سہ الی	۱۸۱۸
بگفت اسے سو خوار کشور کشتا	دگر روز شہر ایک راد را	۱۸۱۹
ہی تازہ ہو گئے جگہ و تراست	جو تے بتاریخ ہند و تراست	۱۸۲۰
مخور خم ز کشور کشتا پان ہے	شکے صحت را و لایان ہند	۱۸۲۱
وارتے برادر کشتار شوم	سر اسہ ہی گیر اس مرزوم	۱۸۲۲
بگفت ایکش بعد میں جوتا	چو با ایک اس گفت فرمان روا	۱۸۲۳
چو خیزد دستم گر کار زار	کہ از سن چکار آید او شہر یار	۱۸۲۴
مرا لطف مشہد کہ میر سپاہ	کے بندہ ام ہم ز خند ام شاہ	۱۸۲۵
کہ بر فوج ہند و لغہ یا کتم	ہم از قوت شاہ بشتا اکتتم	۱۸۲۶
ہم پر تو غلی را یات تست	ہر اس کار کا یزد دستم دست	۱۸۲۷
کہ بر فوج سور سے شوم کارمان	دگر نے مرادست نیست آئیناں	۱۸۲۸
پایک کے خلعت خاص دوا	دراں پس مغز میں اس شاہ راد	۱۸۲۹
دراں پس سو و غنیمت ہنگ دشت	ہندوستان جا و نویش گدا	۱۸۳۰
نزلے بغر نور ایات شاہ	پس از چنگا ہے دراں گنگا	۱۸۳۱
بشمینید ان خسرو کا گلا	ز غز نہیں شہنیم کہ سلے سر چار	۱۸۳۲
واقعاتے ان ملک سارا کا گلا	دراں پس سپہ جاٹ طوس ماند	۱۸۳۳
شد از حدش آراستہ چوں ہر دس	دیار خس و نواحی طوس	۱۸۳۴
بکوی ز اقبال تازہ شکار	پہر نہ در اطراف ان مرغزار	۱۸۳۵
گرتے بہر حرم مشہدے دگر	بنا لیدی اقصائے ان بوم و بوم	۱۸۳۶
رسانید می محاب دین را بگام	میر سہ کشاں را کشید می بدیم	۱۸۳۷

رسیدن خبر وفات غیاث الدین محمد رسام بمغزالدین محمد رسام و ملک غور بجوال غیاث الدین محمود محمد رسام کرن

۱۸۳۸	تیکہ روز مشر بود با صد فراخ	کہ از کشور غور آمد لا رخ
۱۸۳۹	بعد خستگی گرد پای بوسش شاه	یکے نامہ پس کرد عنوان سپاہ
۱۸۴۰	ز حجاب بگذشت نزد یک برد	بدست شہنشاہ و کراں سپرد
۱۸۴۱	ز دستش بپست شد از دست شاه	کہ عنوان آں دید کیسر سپاہ
۱۸۴۲	بدست خود آنگاہ آں شاہ را د	چو آشنگان مہر نامہ کشاد
۱۸۴۳	ہمی خواندہ از دیدہ نوں نشانہ	چو مقصود مضمون آں نامہ خواند
۱۸۴۴	تبا کرد جاسہ بر آوردہ آہ	بہنگند بر خاک از سر گلاہ
۱۸۴۵	بہفتاد گریان ہنجاک از سر برد	ہمیگفت ہر دم بشور و تغیر
۱۸۴۶	کہ باز دئے اقبال جہان شکست	فلک دوستم را گنوں دست بست
۱۸۴۷	غیاث الدین آں شاہ عالم نامہ	بہ سالم بجز جابئے نامہ نامہ
۱۸۴۸	تقی اندبے ذات ادبخت غور	کنوں سامیاں با بود ز روز و ر
۱۸۴۹	ز گیتی سفر کرد آں پور رسام	کہ بود است در دو دماں پور رسام
۱۸۵۰	دل شاہ غور نہیں دریاں روزگار	برگ برادر چنناں شد نگار
۱۸۵۱	کہ یک ہفتہ بر حسن بنموردی	پس از ملتہ آں شہر نامہ جمعی
۱۸۵۲	و داں کرد شکر بر اہنگ غور	زدستاندازاں کشور و بوم غور
۱۸۵۳	بگنود داد آں برد بوم را	کہ بودے پسر شاہ مرحوم را
۱۸۵۴	غیاث الدین اور القبا کرد شکر	کہ و پیشش بر آوار تخت دکلاہ
۱۸۵۵	بگفتش کہ از صلبت فرات	ترا کردہ ام مرزبان تا ہرات

۱۸۵۶	ہی گیسر کا بے دریں پوم سپر
۱۸۵۷	پہلے پستان امام اللہ علیہ السلام کی را
۱۸۵۸	دراں عہد پندرہویں ملک قرأت
۱۸۵۹	وزان پندرہویں اقبال بعد
	ہی کوشش درداد اپوں پدر
	کہ پندرہویں ہر مراں پادشا
	کہ در پندرہویں و پندرہویں سخات
	در کد پندرہویں باقی پندرہویں

قصہ درون محمد نجیب خانی از غزنین و غزنیہ کے دنوں

جانب ہندوستان و گرفتاری اولیٰ لکھنؤ کے را

۱۸۶۰	شہنشاہ زمانہ میں آں ہوشاں
۱۸۶۱	پندرہویں ملک قرأت کے ترک تاز
۱۸۶۲	بفرمودہ تا عرض لشکر کفند
۱۸۶۳	پہلے پستان امام اللہ علیہ السلام کا مگار
۱۸۶۴	ہمالہ فارغ لشکر شاہ بود
۱۸۶۵	رہے کہ رسید کہ ہر خاص عام
۱۸۶۶	زوقت شہر تا نسا زودگر
۱۸۶۷	چو فارغ شد از لشکر بی شمار
۱۸۶۸	بفرمودہ پستان و قلاخہ تمام
۱۸۶۹	آیاں کس کی پستان ہر وقتے
۱۸۷۰	محمد علی شاہ سرکش پندتار
۱۸۷۱	چو پستان آمدن کوشش تا جوئی
۱۸۷۲	کہ پندرہویں سیدت پندرہویں
	کہ چوں شاہ غزنین زہند و پستان
	پندرہویں سوئی کنگلہ گشت باز
	یہے سا پستان پندرہویں و پندرہویں
	کہ پندرہویں پندرہویں پندرہویں
	بفرمان خسرو و اطاعت نمود
	بیک روز در عرض آید تمام
	بفرمان آید الخراج شہر سر پندرہویں
	پس آنگاہ آں پندرہویں شکار
	کہ در عرض آید عسا کہ تمام
	پس آید کہ مصلحت لشکر ہے
	کہ پندرہویں پندرہویں پندرہویں
	بفرمودہ پندرہویں پندرہویں
	بستان پندرہویں پندرہویں

کنیم از پیش دفتر و چند باز	۱۸۶۳
مرا جیش زگر می آتش گذشت	۱۸۶۴
موافق نباشد مرا در چشم	۱۸۶۵
بنامش روان خطر رود گشتند	۱۸۶۶
بفرمان شهنزاده محشم	۱۸۶۷
چو مردود شد آن میل تا بجا	۱۸۶۸
بروں آمد و راه برگشت پیش	۱۸۶۹
شنیدم چو آمد دریں بوستان	۱۸۷۰
بپشور گرد و عزیمت گزین	۱۸۷۱
بکر سدران دز شو و بادشاہ	۱۸۷۲
و گر گونا گونست را کج درست	۱۸۷۳
سوئے کشور گور یکسر براند	۱۸۷۴
یکایک در آمد پے ترک و تاز	۱۸۷۵
کہ گردن گیتی کراں تا کراں	۱۸۷۶
بر دزد و کھسب این خبر	۱۸۷۷
بیاد و بس خست قیمت کراں	۱۸۷۸
نقائس فرزوں دارد از ہر ز میں	۱۸۷۹
کہ صفدا بر آل جملہ تسلیم بود	۱۸۸۰
بدان تا خود نختے اند ہر دیار	۱۸۸۱
نہفت است سودا کو دیگر کسبر	۱۸۸۲
جگوسی تو در بالہش ای سر فراز	۱۸۸۳
نہ شنیدید لید ز درم گشت	۱۸۸۴
گفتا چنین کس کہ در عرض ہم	۱۸۸۵
ہاں بہ کہ در سال دفتر گشتند	۱۸۸۶
شنیدم ہاں لحظہ اہل قلم	۱۸۸۷
خطورہ کشیدند بر نام او	۱۸۸۸
ز عزیز ہاں روز با خیل خویش	۱۸۸۹
ز رخ آرزو دست ہندوستان	۱۸۹۰
میں خواست آن صفدا یکا نہیں	۱۸۹۱
کند جا کر سے رائے جے سنگھ را	۱۸۹۲
ہم آخر دل پو آڑیں را کجاست	۱۸۹۳
یکایک ز جیتور مرکب جہان	۱۸۹۴
در اقصائے کائناتی ہیں سر فراز	۱۸۹۵
شنیدم بر آئین سودا گراں	۱۸۹۶
محمد و آمد دران بوم و بزم	۱۸۹۷
کہ سودا گری کے آمد از سیتساں	۱۸۹۸
بے اسپ تا تار و دیبا و چین	۱۸۹۹
ہاں لکھنویہ میں خبر چوں نشنود	۱۹۰۰
ہاں لحظہ از قصر خود سجد سوار	۱۹۰۱
خبر نے کہ میں عالم عشوہ گر	۱۹۰۲

سوائے کاروں شد عزیمت گرای	غرض چوں بروں آماز قهرامی	۱۸۹۳
محمد پیشین نفا یسین کشید	ششیدم چو در کاروں در رسید	۱۸۹۴
بیاراں از ایں بو اشارت نمود	شختیں یکے تعبیه کردہ بود	۱۸۹۵
بسا ز ندم ہندو انرا ہدف	بداں قادر آید از ہر طرف	۱۸۹۶
بیفتاد در فوج ہندو شکست	چو ترکاں ہندو نہادند دست	۱۸۹۷
بگشتند با ترک و حشت گرای	گروہے بانند دور گرداے	۱۸۹۸
دراں جنگ شد یکڑ مانے درنگ	زمانے بکروند با خصم جنگ	۱۸۹۹
بگردند یک حملہ چوں تند باد	ہم آخرد لسیران غلجی آزاد	۱۹۰۰
اشیر آمد آں رائے بر اختیار	چو شتند آں چند ہندو سوار	۱۹۰۱
جداگانہ لگش شدہ سنگاہ	محمد دراں ملک شد باو شاہ	۱۹۰۲
عیان کرد اسلام آں پاک میں	ششیدم ز لکھنوی اوتا پچیں	۱۹۰۳
فزاواں بدست آمدہ تابع و خنت	بہ نیرو کے اسلام دیاری بخت	۱۹۰۴
بد ہر شخند کامنگاری وہ	بلے ہر کرا بخت یاری وہ	۱۹۰۵
بر اسباب گیتی نظر کم فتاد	دلے ہر کرا چشم ہمت کشاد	۱۹۰۶
مخبر دوریں راہ فاسے بود	چو در عقل اورا کسائے بود	۱۹۰۷
ہمہ کار ہایش میسر شود	سجا کے کہ دستے زندر شود	۱۹۰۸
زندگام و ایم بصحہ کے کام	بدائشش ندم مرغ دولت دمام	۱۹۰۹
ردم اندرین کاروں بلے گرد	بیانا چو مردان آزاد رو	۱۹۱۰
بسا زیم با فترتہ و اسلام	بسوزیم اسباب عالم تمام	۱۹۱۱
گر ولد ہم از غم روزگار	دیں رہ برانیم قلاشش واد	۱۹۱۲
کزیں رہ براز باغ عالم خوریم	خوریم انچہ داریم ہم کم خوریم	۱۹۱۳
زیم از برائے تماشای قدم	چوستان دین باغ ہر بچدم	۱۹۱۴

چوست از تاشاخی بستان شوم	۱۹۱۵
چو گل از دم صبح غذاں شوم	۱۹۱۵
گویم ہنگام عشرت ہمیں است	۱۹۱۴
کہ در قصدا آسمان وزمین است	۱۹۱۴
بیاسا قیادہ کیے دور راز	۱۹۱۶
زمین بجز وہ آسمان جام ساز	۱۹۱۶
تھے دو کہ از ساغر آدلیں	۱۹۱۸
رود فرق از آسمان تا زمین	۱۹۱۸

عزیمت دین سلطان معز دین مجاوہ از بلخ و بان گشتن و ہندوستان کیل کردن و شہید شدن او

شنیدم معز دین آن پورام	۱۹۱۹
با قطار غزنین ہی راند کام	۱۹۱۹
چو تار پتہ در ششہ دیکر رسید	۱۹۲۰
ز غزنین دگر بارہ شکر کشید	۱۹۲۰
بجواز م رفت و سبک باز گشت	۱۹۲۱
چو زین قصہ ما ہی سہ چار گذشت	۱۹۲۱
سوئے بلخ شکر ز غزنین ماند	۱۹۲۲
ز ترکان کافر بے خون فشانہ	۱۹۲۲
شنیدم بے گشت شاں در بندو	۱۹۲۳
ہم آخو براں ظائفہ صلح کرد	۱۹۲۳
وز انجاد آمد ہندوستان	۱۹۲۴
سپہ را بر آہنگ غزنین کشید	۱۹۲۵
ہم از عداقتا ہی این بوستان	۱۹۲۵
یکایک بکے لحد سے بیدریغ	۱۹۲۶
چو در منزل شوم و تنگ رسید	۱۹۲۶
چہاں شاہ رازم کاری رسید	۱۹۲۶
بزد بر سر شہ گہ بار تیغ	۱۹۲۸
بغزنین شہے راند سی و دو سال	۱۹۲۸
کہ سر سہے گلزار جنت کشید	۱۹۲۹
شہ از کشرش عالمے پائال	۱۹۲۹
شماخوان او ہفت اقلیم شد	۱۹۲۹
ہمہ ہند از دوار سلیم شد	۱۹۳۰
شہے بود الحق سلیم و کریم	۱۹۳۰
بقوت صبح و بہت سلیم	۱۹۳۰

ہمہ عمر اور فنت اندر نبرد	ہزارے دوپیل زبیاں جمع کرد	۱۹۳۱
پرسید از خازن راشتکار	شہنیدم کہ روزی ہاں شہر پار	۱۹۳۲
چہ موجود دار می مرادہ خبر	کہ اندر خستہ زانہ زنج و گہر	۱۹۳۳
کہ بد اسم او اسمعیل امیں	ہاں خازن آنکہ بشاہ گزین	۱۹۳۴
گذشت ست کار نقود از شمار	بگفتا کہ اے خسرو کامگار	۱۹۳۵
کہ از ہر گز پیشش وارد ہوا	کیے روز سنجیدم الماس را	۱۹۳۶
بخیر از نرد گوہر شاہ ہوار	منے پانصد آمد فرزوں پر ہزار	۱۹۳۷
نقود و گز ہم بریں کن قیاس	تو پس اے شہنشاہ گوہر شناس	۱۹۳۸
بے کار از دوسے برآمد شکفت	ہمہ حال گریہ جہا نرا گرفت	۱۹۳۹
کہ نغم یک جو بوشش بدست	ہم ازیں کاروان رخت بست	۱۹۴۰ E. ۶۸
کہ از دار فانی سفر باز گشت	ز شش صد و ساوا فرزوں گذشت	۱۹۴۱
نمردست ہر کو بدینگونہ مرد	و گیتی بجز نام نیکی خبرد	۱۹۴۲
بانے و گز مجلس آراست ست	تو گوئی گزین بزم کہ غاست ست	۱۹۴۳
بیادشش بگوید بہر بوم و بر	بہر جا کہ صاحب دے ہر سحر	۱۹۴۴
کہ شد باد از نافہ مشک بیز	بیاسا قیاسے بسا غر بریز	۱۹۴۵
ہاں بہ بودست در لالہ زار	بوتے چنین مردم ہوشیار	۱۹۴۶

قصہ ملک تاج الدین یلدر و قطب الدین ایبک

و ناصر الدین قباچک کو بیطاب اللہ شاہ اہم

۱۹۴۷ چنیں گنت پیر ساہ سرے کہ چوں شاہ غزنیں بشدیں سرے

۱۹۴۸	ملک تاج دین یلڈز آن مرد کار	کہ بودست پسر خواندہ شہر پار
۱۹۴۹	بغضلی خریدش سسپہ دار راد	وزاں پس بدوخت ایک بدلو
۱۹۵۰	سسپہ دار راچوں بنودست پسر	شنیدم چنین بود شہ را پسر
۱۹۵۱	کہ خود چوں بدوخت ازین کوچگاہ	ہماں یلڈز یں بود جائے شاہ
۱۹۵۲	ولیکن بریں را کجیا راں بنود	نہاں ہر سر می شور شے می نمود
۱۹۵۳	ہم آخو جو سفدار در پردہ شد	جہاں راول از مرکش آزرودہ شد
۱۹۵۴	پس از ناتم دگریہ کار آگہاں	بیلڈ ز بداند تخت شہاں
۱۹۵۵	شنیدم محمود فرماں ردا	کہ پوری برادر بد سے شاہ را
۱۹۵۶	بنداشتند قصتہ پسر از شود و شر	کہ اسے وارث ملک غزنین و غیر
۱۹۵۷	شہنشاہ از کج را و اں خوش اند	کنوں تخت بی شاہ خالی بماند
۱۹۵۸	توچوں وارثے اندرین تختگاہ	بفرما کہ بر سر کہ گسیر و کلاہ
۱۹۵۹	سزاں جملہ چشمے برہ ماندہ اند	باستد فرماں شہر ماندہ اند
۱۹۶۰	ز راہ کرم این سخن را جواب	بباید کہ ایڈر فرستی شتاب
۱۹۶۱	غیاث الدین آل شاہ محمود را	کہ بودست در غور فرماں ردا سے
۱۹۶۲	چو بر خواند این قصتہ دلپذیر	بفرمود تا در چکاند دبیر
۱۹۶۳	جو ابے لویند بر اہل سپاہ	کہ یلڈز بغزنین بود بادشاہ
۱۹۶۴	بکرویم آزاد آن شاہ را	بدا دیکشراں فرس و گاہ را
۱۹۶۵	ہماں قطب دین ایک رادرا	بلاہور کر دیم فرماں ردا
۱۹۶۶	ہماں تا کند ضابطہ ہندوستان	کند باغبانی در اں بوستان
۱۹۶۷	سغنیدم چوزاں شاہ اختر سعید	بغزنین و تلاہور فرماں رسید
۱۹۶۸	بفرمان اں شاہ فیروز بخت	بلاہور ایک بر آمد بہ تخت
۱۹۶۹	بغزنین چو شاہان غوری نژاد	ہماں تاج دین تاج بر سر نہاد
۱۹۷۰	قباجہ ہلستاں بر آمد بہ تخت	کہ بد بندہ شاہ فیروز بخت
۱۹۷۱	ہماں شمس دین در بدلوں بماند	بفرمان ایک ہماں ملک راند
۱۹۷۲	دراں دور تر خندہ ہر بادشاہ	ہمی راند لکے بہر تختگاہ

دباغت ہی دوا و مرغس خویش	گرفتہ دباغت گری را بہ پیش	۲۰۱۱
شدش روشن از حکم شاہ جہاں	بگوشش چو افتاد بانگ حواں	۲۰۱۲
یہ بینی کہ عکس بیاباں رسد	بگفتا کہ چون شد زمیناں رسد	۲۰۱۳
مدارید بہ ہودہ کار از کار	چو دارم فرصت درس کار و بار	۲۰۱۴
اثر ہائے انفاس نظر گشت	ازین گفت و گو چون دو ساعت گزشت	۲۰۱۵
زمیناں رسیدند خلقے دواں	شنیدم ہماں دم تا سفت کناں	۲۰۱۶
بگو باختن دست چو گاہ کشید	بگفتند کہ چون بیدیاں رسید	۲۰۱۷
ہی بردگوار از حریفان فزوں	ہی تاخت مرکب بیدیاں فزوں	۲۰۱۸
خطا کرد از مرکب را ہوار	چو شد نوبت ماندن شہریار	۲۰۱۹
بماندہ کیے پائے شہر رکاب	بجست از ہتھش رخس بکشتافت	۲۰۲۰
گرامی تنش جاں بایزد سپرد	تن شہ دریاں تملکہ گشت خورد	۲۰۲۱
ز حالات بتواں گرفتار دلیل	بلے چون در آید اوان رحیل	۲۰۲۲
شود ملکش از ملک کیستی تمام	مخت آنگہ جو صفت فزاید گام	۲۰۲۳
طلبگار ملک و گم ہم بود	ازاں ملک خوشدیش کم بود	۲۰۲۴
بیازار و از زور دمال دتواں	و گر آنگہ دلہائے دختگان	۲۰۲۵
بگردند و تنش برسم شہاں	نغض چونکہ ایک برفت از جہاں	۲۰۲۶
کہ بود پسر شاہ را با لیکتیں	شنیدم کہ آرام شاہ گزین	۲۰۲۷
نداوشس و لے فرستے روزگار	پس از شہ بلا ہور شد شہریار	۲۰۲۸
تہی شد و گریار تخت شہاں	سر چند روزے برفت از جہاں	۲۰۲۹
کہ شد بے حواسم چناں بوم و بوم	شنیدم چو لیدر شنید این خبر	۲۰۳۰
نواہی لاہور را ضبط کرد	سیاہے فرستاد آں شیر مرد	۲۰۳۱
فرستاد یک چتر گوہر نگار	وزاں پس باستش نامدار	۲۰۳۲
کہ ای مرد دانا فی روشن ضمیر	بنشستہ براں نامہ دلپذیر	۲۰۳۳
جہانگیر با کامرہ دوستان	تو نیکے ہمیراں بہ ہندوستان	۲۰۳۴
دراں حد چشم ہائی بصد ہاست	نواہی لاہور در حد ہاست	۲۰۳۵

ہمال سوہیازی کیے تخت گاہ	تو پاید کہ اید نیازی سپاہ	۲۰۳۶
بکیری ہمہ ملک ہند و بزور	برانی سپہ تابدریایے شور	۲۰۳۷
فرستاد چتری و قتلے جنین	شنیدم کہ یلد ز سوئی شسویں	۲۰۳۸
رفیقانہ بنوشت برو می جواب	رضا داد التمش کامیاب	۲۰۳۹
بسرت بلیڈز نیا لود دست	ہمی بود ثابت بچہ سے کہ لبست	۲۰۴۰
عیان کرد لیسے دگر روزگار	شنیدم بنزدیک آل روزگار	۲۰۴۱
یکایک دریاں تنگہ مر کشید	زخوارزم فوجے بغزینیں رسید	۲۰۴۲
تو گوئی کہ آتش سجڑے قتاد	یکے شور در شہر ناگہ قتاد	۲۰۴۳
زغزغیں سراندر نہر بیت کشید	جو پردای پیکان یلدر نذید	۲۰۴۴
بلا جور آمد سرا سیمہ وار	رہ سنگ سوراخ آں شہر یار	۲۰۴۵
کہ ناکہ زدایام ہرے دگر	ہمی بود سالے دریاں بوم دبر	۲۰۴۶

خبر وفات ایک رسیدن بہ س الدین

التمش جو بلو	پوشید آں شمس دین نہنگ	۲۰۴۷
س اوپر تخت گاہ دہلی	یکے ہفتہ در ماتم اون شست	۲۰۴۸
کہ بہاؤ سرا ایک تیز جنگ	بے رنجیت از دید با جوئی خون	۲۰۴۹
ہمی زوزا فسوس دستے بدست	سید از بد اول بدہلی کشید	۲۰۵۰
دگر روز زوسا ہانے بروں	شنیدم کہ دہلی دریاں روزگار	۲۰۵۱
یک ہفتہ در مقصد خود رسید	گر وہے دروسا کن از بولداں	۲۰۵۲
یکے بود از پرگنات دیار	ملک شسویں چون بران رسید	۲۰۵۳ F. 41
کہ بودند عتباؤ ہندوستان	بے حصن را وصف بشنید جلید	۲۰۵۴
سوا شس ہمہ عشرت انگیز دید	شنیدم مراد اقصا کی ہند	۲۰۵۵
فردوں ترازاں دید کش می شنود	در و کر دبر رسم شاہاں جلوس	۲۰۵۶
ہماں جاگیہ گشت خاطر پسند		
سراں کردہ در جیش پاپوس		

چپ راست غمخوردان پالیکہ	۲۰۵۷
بدان تا بگیرد سیاه و سپید	۲۰۵۸
جلوسش دران تختگاه و سود	۲۰۵۹
شنیدم کہ آن غمخورد ہندگیر	۲۰۶۰
ازان روز بازان رباط نعیم	۲۰۶۱
برآمد دو چتر سفید و سیاه	
بگیتی خورد بر نو باغ آمدید	
یقین دہا کہ در شش طعند و مفت بود	
دران ناحیہ شد سکونت پذیر	
شد از فرستہ تختگاه و عظیم	
جنیدین سلطان تاج الدین یلدر از لاہور و عزیمت	
کردن سلطان شمس الدین از دہلی بہ قصد	
کے روز پہلے در آمد چو باد	۲۰۶۲
بیرون حجاب اور اپہ پیش	۲۰۶۳
کہ ہاں از گجانی رسی اسے فلاں	۲۰۶۴
چو شنید یک از لب شہر یار	۲۰۶۵
بتعظیم شہر بر زمین سر نہاد	۲۰۶۶
بگفتا کہ اے شاہ ہندوستان	۲۰۶۷
تہا چہ ہلستاں ست برجائی خویش	۲۰۶۸
ز خوار زمینیاں تاج یلدر شکست	۲۰۶۹
ز غزنین شکستہ بر سیم فراد	۲۰۷۰
سپاہش کہ در حد لہور بود	۲۰۷۱
وز انجا کون شکر اس سو براند	۲۰۷۲
رہا کردنش من در پشاوری راہ	۲۰۷۳
چو شنید این ققتہ را شمس دین	۲۰۷۴
ہاں روز مہراں خزانہ کشاد	۲۰۷۵
سپہ را اگر روز بیرون کشید	۲۰۷۶
ہی رہا نہ منزل بہ منزل ششم	۲۰۷۷
برایوان ششم اول با عداد	
بپر سید از شاہ فرخندہ کیش	
چہ داری خبر از بلوک جہاں	
حدیثیہ چو مار معین خوشگوار	
دعا گفت و انگہ ز باں بر کشاد	
ہی آیم از جانب مولتاں	
نہ سیلے پس دار دوتے بہ پیش	
ہمہ ملک غزنین برفقہ زد دست	
بلا ہور آمد سر اسیم دار	
بدل دادن شاہ مرست نمود	
بقصد دیار تو مرکب جہاں اند	
باہستگی می براند سیاہ	
طلب کرد شکر کشان گزین	
باہل سپہ مال مسعود داد	
خروشش سپاہش بگردن رسید	
ہوا خواہ او جملہ خیل و خدم	

چو شکر بکند ترا این رسید	۲۰۸۸
سپه کردم در ترا این مقام	۲۰۸۹ F. ۴۱
که شمشیر آیدین اندر ترا این رسید	۲۰۸۰
شنیدم سپهر را ند یلدر خطاب	۲۰۸۱
در روز کس چرخ کودک فریب	۲۰۸۲
دو شکر رسیدند از هر دو سو	۲۰۸۳
سه فرنگ ز انجا دور شنید	
چو شنید آن یلدر از خاص و عام	
بر آهنگ پیکار شکر کشید	
بدان تا شود بر عدو دست یاب	
بر آورد یک گوی ز زمین ز جیب	
ستادند در همیشه رود برد	

مصارف درین سلطان شمس الدین با سلطان یلدر

گشتن سلطان یلدر بدست سلطان شمس الدین

برای شاه هند دستاں شردین	۲۰۸۴
بد گفتگان شمس دین را بگوی	۲۰۸۵
تو دانی که تسلیم هند دستاں	۲۰۸۶
بشاهی صد و من فرا خود ترم	۲۰۸۷
اگر قطب ایک زمین سر تبادت	۲۰۸۸
بغلقت رسانید ما را گزند	۲۰۸۹
شنیدی که ایام باد چه کرد	۲۰۹۰
منم جائے فرزند شاه عجم	۲۰۹۱
تو خود بستد بندگان قشبی	۲۰۹۲
اگر بندگان نیاگان من	۲۰۹۳
سزد گر برایشان برانم سپاه	۲۰۹۴
دیکن ترا سے خود مند مرو	۲۰۹۵
اگر زیری کی سر بفسر ماں در کار	۲۰۹۶
فرستاد یلدر سوئے گزین	
کسے مرد شکر کش و نا بگوئی	
که امروز دروے تو داری مگال	
که بر جائے پور شه دارم	
بغزینیں براتی خصلوت شتافت	
هم آخر سر اندر نهر بیت فلند	
تو هم گریذ خاکسل از ما کرد	
که هم تشنگه دارم دم چشم	
ز انبال من هم بگر آهی	
بتا بند گردن ز فرمان من	
ادب شاں کنم هم به شمشیر شاه	
نشاید که با ما شوی هم نبرد	
مکن تیره بر خویشتن روزگار	

بہ بی بی تماشائے افواج من	وگرنے ہم اکنوں دریں انجمن	۲۰۹۷
نشد طیر چوں توت ہوش و اشت	چو شمس الدینیں قصہ را گوش و اشت	۲۰۹۸
بنری فرستاد بروی جواب	بیفکند از روی و اشت نقاب	۲۰۹۹
کہ ای شاہ شہزادہ نامجوی	فرستادہ را گفت شہ را بلجوی	۲۱۰۰
کسے راست کو بیش از اردو اں	تو دانی کہ امروز ملک جہاں	۲۱۰۱
فلک دیر شد کیں مر اسسم ر بود	گذشت آنکہ ضبطش بمیرا شد بود	۲۱۰۲
ہم از آل ترکاں سنو شہر یار	وگرنے بغزینیں دریں روزگار	۲۱۰۳
دگر آنکہ ملکہ بکسیہ د بزور	نشاہد درو شاہ خوارزم و غور	۲۱۰۴
جہاں جملہ سردر تغلب نہاد	چو ملک جہاں در تغلب فتاد	۲۱۰۵
مگر آنکہ تیغے زنے در مصاف	نکیر ہی جہاں زرا بمیرا شد و لاف	۲۱۰۶
وراد راق خمسہ چو شد نقشبند	چہ خوشتر گفت آن بخرد ہوشمند	۲۱۰۷
کیاب آنکے راست کو راست زور	دو شیر گرسنہ است دیک را ان گو	۲۱۰۸
نشاہد کہ با من شوی ہم نبرد	دگر آنکہ گفتیم اسے شیر مرد	۲۱۰۹
تو کردی بقصدم دریں ملک راہ	من ادل بقصدت نرا ہم سپاہ	۲۱۱۰
سپردی بمن چستہ گوہر نگار	تو خود عہد بستی در آفا ز کار	۲۱۱۱
بقصد دیارم بہ بستی میاں	ہم آخر شکستی ز خوارز میاں	۲۱۱۲
چنیں تا یاد از مردم سادہ کیش	شکستی جہاں عہد دیرین خویش	۲۱۱۳
چرا کشور خویش کردی رہا	گرت بود و سستے بکار و غا	۲۱۱۴
تو کشتی در اقطاع من کینہ توز	من این عہد خود کم شکستہ ہنوز	۲۱۱۵ F. ۷۳
کہ در ہر دو کارم نیسانی درنگ	بیارا نیم داری ز صلح و ز جنگ	۲۱۱۶
پے آستنی شاد و خندان در آئی	اگر صلح تنہا بہ میداں در آئی	۲۱۱۷
بیک تن خراماں شاداں رسم	ازیں سوی من ہم بمیداں رسم	۲۱۱۸

منانند کے رابدل خار خار	گلگیریم من یکدگر راکستار	۲۱۱۹
بزن کوس در قلب میداں درای	وگر خودنداری دیں کار رای	۲۱۲۰
بنصرت نہد تاج زریں بہ سر	کے راکہ دادار بخشد ظفر	۲۱۲۱
بلکب عدم پایدیشیں بردخت	دراں کس کہ برگردو امر و زبخت	۲۱۲۲
یکے جوف ازاں دستان نم نہفت	چو بریلن زاین قصہ آں پیر گفت	۲۱۲۳
نبرد کوس فرمود جبند سپاہ	چناں نغول وحشت بر بخشن زباہ	۲۱۲۴
سپہ را نبرد سپہ یکسرہ	نہ در مینہ دید و نے مسیرہ	۲۱۲۵
بخند چوں سروی از بوستان	انداں حملہ دارای ہندوستان	۲۱۲۶
بگفتا کہ لشکر جبند تمام	ہم آخر چو آں تعبید دید حنام	۲۱۲۷
دم ترک مجوس شد ہم بنائے	بر آمد خورد شے نہ ہندی درائے	۲۱۲۸
کہ پیچید افواج یلدر عناں	چناں راند افواج ہندوستان	۲۱۲۹
سواران یلدر نمودند پست	شندیم کزاں حملہ ہائے درشت	۲۱۳۰
تولاہور من سوئی ہندوستان	دراں پس پیچیدیم ہر دو عناں	۲۱۳۱
فرستیم بر یکدگر یادگار	بہر سال تاجاں بود بر قرار	۲۱۳۲
شندیم کہ در حد ہائسی قتاد	چو یلدر سر اندر نہریمت نہساد	۲۱۳۳
چو یلدر رساں دید آں قوم را	گروہے بدنبال او کین گرا	۲۱۳۴
رسیدند کردان گردن فراز	فرد آمد از اسپ و شد در نماز	۲۱۳۵
اسیرانہ بردند بر شہر پار	گرفتند اورا در ان مرغزار	۲۱۳۶
بہ پوست در لشکر شمس دس	دریں روز بسیار مرد گزیں	۲۱۳۷
دراں تاختن گشتہ با برگ ساد	شدہ لشکر ہند در ترک تاز	۲۱۳۸

مشہد سلطان شمس الدین از ترین بلتان

بقصد قباچہ و غرق شدن قباچہ در آب

بیسے شکرانہ بجا آدرید	چینی فتح چوں شمس دین ادوید	۲۱۳۹
نہند آہنیں بند بردست و پیا	بفرمود تا یلدا چہ سپرہ را	۲۱۴۰
بدست جوانان دزل بسرند	وز انجا بہ شہر بد آڈں برند	۲۱۴۱
بہ قصدن قباچہ بلمتاں رسید	وزاں پس سپہ بر تر آین کشید	۲۱۴۲
بلمتاں رسید این حکایت بشاہ	چونزدیک راوی در آمد سپاہ	۲۱۴۳
زلمتاں سپہ جملہ بیرون کشید	قباچہ بجز جنگ چارہ ندید	۲۱۴۴
بہر جا کہ بد زور تھے جمع کرو	چو موجود شد جملہ س از نبرد	۲۱۴۵
مصافے وہد با شبہ کامیاب	ہمی خواست تا بگذر در رود آب	۲۱۴۶
سپہ گفت غیرہ کند جو تبار	وگر روز بر زور تھے شد سوار	۲۱۴۷
ہاں زور تھے کا ندر و شاہ بود	زمانہ یکے بہت انخب نمود	۲۱۴۸
ہمیں است بیسے شیوہ روزگار	رواں غرق شد اندراں جو تبار	۲۱۴۹
مگر ہر زمانے شکار سے دگر	جانا نداری تو کار سے دگر	۲۱۵۰
یکے را کشتی تشنہ اندر سراپ	ایکے را کئی غرق در جوئے آب	۲۱۵۱
کہ از تیغ این فرق آں پروری	کہ از دست این زخت آنرا بری	۲۱۵۲ F. ۷۴
کہ از ظلمت آں دہی نوراد	کہ از ماتم این کئی سوراو	۲۱۵۳
بتقدیر شد غرق در جو تبار	غرض چوں قباچہ در آں روزگار	۲۱۵۴
چو دیدند شد غرق در جو سے شاہ	شنیدم تمامی سران سپاہ	۲۱۵۵
ہمیں قصہ را کھنہ رسا خفتند	دل از جانب او بردا خفتند	۲۱۵۶
بروند بر شاہ ہند و ستاں	وگر روز آں سختہ از مولتاں	۲۱۵۷
کہ بے زحمتے خصم پر باد گشت	دل شاہ از یک جہت شاہ گشت	۲۱۵۸
کہ روز سے بر وہم مگر آید جہاں	وگر وہ دژم شد جو کار آگہاں	۲۱۵۹
جو گرفت آں شاہ دریا خشم	ہمہ خاک لمتاں د لاہور ہم	۲۱۶۰
ہمہ کار ہا گرد چوں مستقیم	یکے مہ در آں شہر ہائے عظیم	۲۱۶۱

بلاہور و ملتان رہا کردہ شاہ	وزراں پس کیے از سران سپاہ	۲۱۶۲
سشنیم دگر روز شاہ جہاں	جہاں گشت سرحد ہندوستان	۲۱۶۳
ہی راند سننزل بننزل سپاہ	رخ آورد در جانب گنگا گاہ	۲۱۶۴
بستنا ذیں بہر چار سو	چو در شہر آمد شہ تازہ رو	۲۱۶۵
کہ کس نام غم را نیاورد یاد	ہمہ شہر و کشور چناں گشت شاد	۲۱۶۶
نمودند یک محکم و طرف	دوسہ روز خلقے چہ روز و چہ شب	۲۱۶۷
بنام ہماں خسرو نیک نام	بشام و سحر می کشیدند جام	۲۱۶۸
ہوا خواہ او جملہ گہساں شود	بے شہ چو در عدل و احساں شود	۲۱۶۹

ذکر مناقب سلطان الدین التمش و عمار دہلی

بہر داستانے کہ خورم نبشت	بشہ نامہ آں پیر طوسی سرشت	۲۱۷۰
کند بیشتر وصف اس چار چیز	اگر چہ کند وصف بسیار چیز	۲۱۷۱
ستاید سعی و بہتندی تمام	ز شاہاں فریدوں و کے رامام	۲۱۷۲
ز اسپ و سلج و ز بر بیاباں	کند وصف رسم ز گردن کشاں	۲۱۷۳
ہمہ وصف ادب ز با نہار و د	بے بر چہ مقبول ایزد بود	۲۱۷۴
کجا با فریدوں بود بخت یار	و گر نصرتے بنود از کردگار	۲۱۷۵
چہ رسم چہ خوش و چہ بر بیاباں	چو ندہد ظفر ایزد کارواں	۲۱۷۶
شہ التمش آں شہنشاہ دہلی	غرض چو نکہ جو رشید روی زمین	۲۱۷۷
سپاہش در اقصای آں ملک تخت	بد کی چناں گنگا گاہے بساخت	۲۱۷۸
بے لذتے باشد اندر جدید	دراں شہم کیب رونے شد بدید	۲۱۷۹
رسیدند روی ز ملک عرب	بے میدان صحیح النسب	۲۱۸۰
بے نقش بندان اقلیم چین	بے کاسبان خراساں زمین	۲۱۸۱

بے زاہد و عابد از ہر بلا د	لئے عالمانِ سخن را نثر او	۲۱۸۲
ز ہر شہر ہر اصل بس میں ہوں	ز ہر ملک ہر جنس صنعت گراں	۲۱۸۳
جو اہر فروشاں ہوں از قیاس	بے ناقدانِ جو اہر شناس	۲۱۸۴
بے اہل دانش ز ہر مردِ دویم	حکیمانِ یونانِ طبیبانِ روم	۲۱۸۵
چو پروانہ بر نوید شمع آمدند	دراں شہر فرخندہ جمع آمدند	۲۱۸۶
دیارِ دانش ہمہ دارا سلیم شد	یکے کعبہ ہفت اقلیم شد	۲۱۸۷
رسانید ریایاتِ دین را بجاہ	شنیدم کہ بنائے آن سخنگاہ	۲۱۸۸ F. ۷۷
فرد ترزِ حسم و بہتت بلند	شہساز بود صاحبِ دل و ہوشمند	۲۱۸۹
ہمیش اختر شاہ مسعود بود	ہمیش طالع شاہ محمود بود	۲۱۹۰
کز و گشت در رشکِ بلخ جناب	چو در ہند آراست شہرِ چیناں	۲۱۹۱
بردنش یکے حوضِ آغاز کرد	در مسجدے جامعے ساز کرد	۲۱۹۲
کہ بد آبش از چشمہ آفتاب	شد آن حوض را حوضِ شمسِ خطاب	۲۱۹۳
گرفتہ چو طوطی بفرودس جا	منارہ در اں مسجد با صفا	۲۱۹۴
مصلوں داشت از دود آہر منش	بر آورد حصے بہ پیرانش	۲۱۹۵
کر بست آن نایب کا مگار	شب و روز ہم خود در اں کار و بار	۲۱۹۶

آمدنِ سلج و دہلی اور ان کے مزموم و اذنِ سلطان
شمس الدین و ان کے حوضِ خستین
۲۱۹۷ کیے روزاں شاہ و ایزد شناس کز و گشت در ہند کعبہ اساس

کہ ناگہ کیے مرد حاجی رسید	ہمی گشت در گرد و حوض جدید	۲۱۹۸
خود از سانغ عشق دست است	کیے شیشہ پر آب زمزم دست	۲۱۹۹
بچھہ جہاں سکھیشہ دستش بداد	سلام و دعا گفت بر شاہ راد	۲۲۰۰
چو اہل نظر بود بشناختش	شہش کردہ تعظیم و بنواختش	۲۲۰۱
خود زان تو اضع شد اندر شکفت	فرد آمد از اسب و پائیش گرفت	۲۲۰۲
چو دید اخترش را سعادت پذیر	ہماں مرد ستیاع روشن ضمیر	۲۲۰۳
تو بادی بہند و ستاں کارگار	دگر بارہ گفتش کہ اسے شہر پارہ	۲۲۰۴
وزیں شیشہ جام سعادت بخش	سبک پنہ از گوش شیشہ کبش	۲۲۰۵
مراہست در دل کیے طرفہ راز	شہش گفت کامی عاشق پاکباز	۲۲۰۶
کہ تنہا خور آمد ز سگ ہم بتر	دلہم گوید این آب تنہا مخور	۲۲۰۷
کہ گرد نصیب ہمہ خاص عام	بسر چشمہ حوض ریزشس تمام	۲۲۰۸
جہاں راز بہر آب کن میہاں	نداری چو خورشید اگر گرم ناں	۲۲۰۹
پذیرفت از ان شاہ فرخندہ فن	چو حاجی از فازی شیند این سخن	۲۲۱۰
گذر گاہ روح مقطر کشاد	نشہ آنکہ سر شیشہ را بر کشاد	۲۲۱۱
ابا آب ان حوض آسینختش	تمامی بسر چشمہ در رختش	۲۲۱۲
ببرو بہ بنیاد مسجد نہاد	نمی کاں در ان شیشہ باقی بماند	۲۲۱۳
کہ بیے خلق یک قطرہ آبے نخورد	عجب کرد ستیاع این شیر مرد	۲۲۱۴
بدستش نگین دو عالم دہند	شہانے کہ در سراز یہا نہند	۲۲۱۵
در ان چارویوار خود بادشاہت	بہر جایے مرد گرچہ گداست	۲۲۱۶
مقاسش خدا باغ رفقاں کند	چو در ملک خود عدل و احسان کند	۲۲۱۷
مگر جان زدستان گیتی برم	بیانم ز یہ دستاں خوریم	۲۲۱۸

اگر دست ما آب حیواں دہند	۲۲۱۹
حراست اگر بے حریفان خوریم	۲۲۲۰
بیاساقی آپ جیاتے بدہ	۲۲۲۱
نخیں بدست حریفان سپار	۲۲۲۲

بحث کردن قاضی سعد قاضی عماد با قاضی حمید الدین

ناگوری در با سماع حمید الدین جمعین

۲۲۲۳	شہینم کہ در عہد آں بادشاہ	کہ صاحب ولایت بدو پارسا
۲۲۲۴	ز ناگور صاحب دلے در رسید	نہ خالی کہ با حاضے در رسید
۲۲۲۵	حمید الدین آں مرد را بد لقب	سماعے شنیدے بہر روز و شب
۲۲۲۶	چناں مست گشتے زدویر سردو	کہ کم آمدے از سرش سے فرود
۲۲۲۷	وگر بعد ورسے شدے ہوشیار	بر کتے پئے دیدن شہر پار
۲۲۲۸	بتعظیم او شاہ بر خا سے	نظر از جانش بیار اسے
۲۲۲۹	دو مفتی مگر اندراں روزگار	محلے گرفتند بر شہر پار
۲۲۳۰	یکے را لقب سعدو دیگر عسار	ہم اصحاب علم و ہم اہل جہاد
۲۲۳۱	باشکر کشی ہر یکے پہننے	پس کسختی کشی بہر دو میں سے
۲۲۳۲	یکے روز گفتند مر شاہ را	کہ اسے صاحب شرع فرماندوا
۲۲۳۳	در یغ است در عہد تو بدعتے	بگیر دوریں سخت گد رفعتے
۲۲۳۴	حمید الدین آں صاحب خالقہ	کہ آمد ز ناگو در تخت گاہ
۲۲۳۵	شروعے چناں کرد اندر سماع	کہ خلقش کمر بست در اتباع
۲۲۳۶	اہم شہر پر فتنہ شد از سردو	بجز شہ کہ این فتنہ سازد فرود
۲۲۳۷	چو خسرو از لیشاں شنید این سخن	بگفتا کہ اسے منفتیان کہن
۲۲۳۸	چہ تدبیر باید دریں کار کرد	کزین کار باز آید آں پیر مرد

زسودائے تو گرم بازار دیں	بگفتند کای مشاہد غمخوار دیں	۲۲۳۹
بفرما کہ خوانند آں مرد را	چو ایزد ترا کرد سہ ماں روا	۲۲۴۰
چو شایبے ز تخت کیاں بر مخیز	بشرطے کہ چون آید ایدر مخیز	۲۲۴۱
چو بنشائیش سن ندیں ہار جا	بگو ہائش نید پہ پہلوئے ما	۲۲۴۲
بخوانیم نص و حدیثے سہ چار	ز منہ تغنی بر آں مسر و کار	۲۲۴۳
نیار و زدن پیش با پیش دم	چو در بحث بلزم شود لاجرم	۲۲۴۴
ز سرستی عشقتش آید فرود	ضرورت کند تو بچہ از سرود	۲۲۴۵
پذیرفت آں خسرو دین پناہ	ازیشاں چو آیں قصہ بسنید شاہ	۲۲۴۶
برقص آمد از نعمتہ عند کلب	و گر روزگاہ چرخاے مطیب	۲۲۴۷
فرستاد بر قاضی راست کیش	شہنشاہ کیے راز خاصان خویش	۲۲۴۸
کہ شد محضے اندرین بارگاہ	بدان تا بخواند بدرگاہ شاہ	۲۲۴۹
و آید چو در محبس شہر پار	ہمہ حال آں قاضی ہوشیار	۲۲۵۰
فرود آمد از تخت و اندر دوید	شہ شوق چون روئے قاضی بدید	۲۲۵۱
ابا خویشن ہم نشین ساختش	بصد عروہ اگر ام بنواختش	۲۲۵۲
زبان را بہ پوزشش گری بر شاہ	بے بوسہ بردست قاضی بداد	۲۲۵۳
وزاں پس کیے جاں دوہر کریں	ازین حال اہل غرض شد ہمیں	۲۲۵۴
ہمہ خلق بر گفت ادوا شیت گوش	رخ آورد بر قاضی تیز ہوش	۲۲۵۵
شنیدہ کہ سامع یہ منم کہ نیست	پر سید حکم تغنی کہ چہ نیست	۲۲۵۶
مباح ست بر سامع اہل حال	حرام ست بر سامع اہل قال	۲۲۵۷
کیے قصہ طرفہ قاضی بخواند	ہمہ حال چون صاحب قال ماند	۲۲۵۸
و کا گفت بر شاہ روئی میں	ز رخ آورد بر خسرو پاک دیں	۲۲۵۹
بغدا و اندر کیے خانقاہ	بگفتا کہ یکشب جہل مرد راہ	۲۲۶۰
دراں جمع من بودم و شاہ ہم	سلطے بگردند ما نسیم ہم	۲۲۶۱
ہی کردم آں قوم را اتباع	ولیکن شہامن برقص و سمار	۲۲۶۲

و لے آں شبیت بود اقبال یار	تو خود طفل بودے در اں روزگار	۲۲۶۳
بریدی بمقرض ای خوش نفس	ہمہ شب سر شمع بے گنت کس	۲۲۶۴
بداوند زان چاکری عارفان	دراں شب ترا ملک سداں	۲۲۶۵
بصد عذر در پاسے قاضی فتاد	ضمین شاہ را آں شب آمد بیاد	۲۲۶۶
ز مستی آں دور غلطان مشند	حریفان ازیں حال حیراں شدند	۲۲۶۷
دہاگرد و حواطمے ماضی تمام	فتادند در پاسے قاضی تمام	۲۲۶۸
کہ دعویٰ بہراں شود استفاد	پس آنکہ بگفت سعد و عماد	۲۲۶۹
کہ دار و بستان حق اتباع	شنیدم من از پیر صداسماع	۲۲۷۰
کہ او بود قوال قاضی مدام	کہ یک خادے بود محمود نام	۲۲۷۱
دریں دیو خانہ فسوسے بجواں	بدو گفت قاضی کہ ہاں ای جواں	۲۲۷۲
فرہ گفت قوسے دراں بترنگاہ	بفرمان قاضی ہماں مرد راہ	۲۲۷۳
ہمی راند حالے چو اہل کمال	برقص آمد آں قاضی ملک حال	۲۲۷۴
فلندند در پاسے قاضی رواں	بے خار و آتش پے اہتجاں	۲۲۷۵
دراں ذوق از خار ہانم نہاشت	ازاں حال قاضی خبر ہم نہاشت	۲۲۷۶
ہماں قاضی از مستی آمد بہوش	سغی پس از سامنے شد خوش	۲۲۷۷
بتعظیم و تکریم شاہ کرد شاہ	گرفت آنکہے دست سعد و عماد	۲۲۷۸
عصارا طلب کرد و جلس خوا	پس آنگاہ از مجلس شہ نجات	۲۲۷۹
کیے دعوتے دادہ شد عذر خواہ	ہماں روز شاہ پر در خانقاہ	۲۲۸۰
عراق آمد اندر نوا بعد شام	چو پرداختند از شراب و طعام	۲۲۸۱
دل اہل دل آمد اندر گداز	منفی بر آہنگ جاں گروساز	۲۲۸۲
کہ عاشق دل خود زجاں بر گرفت	ہم آغاز کارا پچستاں در گرفت	۲۲۸۳
برقص آمدہ اہل مجلس تمام	اثر کرد احوال خاصاں بعام	۲۲۸۴
بگردن رقصے دراں خانقاہ	شنیدم درے بستہ تا صبحگاہ	۲۲۸۵

زستی ہمہ مجلس آمد ہوش	چو شد مطرب از بانگ نوح خوش	۲۲۸۶
بیا خاست زان مجلس جانفزا	گرد ہے بعسبم نماز عشا	۲۲۸۷
بدیدند شب رفت و شد صبر گاہ	کشادند کیسر در خانقہ گاہ	۲۲۸۸
کہ تا چشم بر ہم زنی رفت شب	ازاں حال ماند نداندر مجب	۲۲۸۹
کے کم خبر داشت از صبح و شام	چہ بودست ہوش مجلس تمام	۲۲۹۰
وسے عشق آمیز آمد سرود	فسونے دل انگیز آمد سرود	۲۲۹۱
بگردند در دشت صید افکنان	شمنیدم گرد ہے بہند و ستاں	۲۲۹۲
بر آئین طرفہ کنند شش شکار	چو آہو بہ بند دریں مرغزار	۲۲۹۳
کیے بند بر پاود سستش کنند	سرودے بگویند مستش کنند	۲۲۹۴
سراسیمہ بر جائے ماند ہوش	ز آہو چو آہو شود صبر و ہوش	۲۲۹۵
کنند شش خدنگ بلارا بدن	در آینداں قوم از ہر طرف	۲۲۹۶
کنند آنگہ زندہ کیسر اسیر	کہ آماج سازندش از خیم پیر	۲۲۹۷
بدینساں کہ گفتم شود بے خبر	چو حیوان و شتی ز آواز تر	۲۲۹۸
کہ بے ہر وہ باشد از حلقہ چنیں	نرا نم چہ دل دارو آں آدمی	۲۲۹۹
کہ در جوشش آورد مارا سرود	بیا ساقی میرواں کن چورود	۲۳۰۰
بکن خانہ عقل کیسر خراب	بر آہنگ بر بطن ہی وہ شراب	۲۳۰۱

عزیمت کردن سلطان شمس الدین در اطراف

دہلی و مالیدن حصار ہائے محکم

گرفتند اقصائے دہلی تمام	چو افواج آن خسرو نیک نام	۲۳۰۲
دراں حصنہا شہ چشم خود براند	دوسہ حصن محکم مقرر بساند	۲۳۰۳

پس از یک مہینہ از میان گیا کرد و دو	نخستین بزدخمیہ در کالیفور	۲۳۰۴
دراں دزراہا کرد یک مرد کار	چو بگرفت شاہ کریم آن حصار	۲۳۰۵
چو در شہر آمد پس از یک ماہ	دراں چارواں شد سوئی تختگاہ	۲۳۰۶
کہ کم بدجیاں حصن در ہیج دور	سپہ راند در جہانب ز بہر پور	۲۳۰۶
سوئے تختگاہ اندر اسخا حشم	پوشہ را بدست آمد آن حصن ہم	۲۳۰۸
برو فوجے از سر کشاں واگذاشت	دراں حصن را دست عرض اگذاشت	۲۳۰۹
نہ تنہا کہ با فتح و نصرت رسید	چو را ایات اعلیٰ بحضرت رسید	۲۳۱۰
ہمہ شہر و کشور شدش نیک خواہ	ہمی کرد ترتیب ملک و سپاہ	۲۳۱۱
کہ آگاہ بود از اصول و فروع	ہمی کرد در عہد و احسان شروع	۲۳۱۲
گر آنکشش الہام گفتے بر آواز	نگشتے بہر کشور سے عزم ساز	۲۳۱۳
بقوت گرفتے سراسر جہاں	وگرے اگر خواستے یک ماں	۲۳۱۴
نہم خوں خوردے برائے خدا	چو در عالم دیگر کشش بود رائے	۲۳۱۵
چہ اندر فراغ و چہ اندر شغب	دلش بود ملشغول حق روز و شب	۲۳۱۶
کیے فتنہ زاد اندر روزگار	ستندیم کہ در عہد آن شہر ہمار	۲۳۱۷

شورایہ تختن ملحدان و مسجد جامع

دہلی و تلعف شدن ایشان درال

بشہر اندروں قوسے اندر ملحدان	در آمد ز ہر سو یگانہ دوگان	۲۳۱۸
------------------------------	----------------------------	------

نوٹ کی تشریح کے لئے ضمیرہ ملاحظہ ہو۔

۴۳۱۲ الف) بملک خدا داده خرسند بود

شب و روز شکر نعم می فرزند

۲۳۱۹	نیکے روز آں قوم جنبش نمود	مشنیدم کہ آں روز آدینہ بود
۲۳۲۰	چو در مسجد جمعہ آں لحدان	رسیدند گردند شور سے عیان
۲۳۲۱	ہی خواستند و خیسان دہر	کہ مشہ را کشند و بگیرند شہر
۲۳۲۲	بارشاد روز بد و بخت شوم	کشیدند تیغے میان ہجوم
۲۳۲۳	پکر و نہ خستہ تھے چند را	در یدند پیرا سنے چند را
۲۳۲۴	ہماندم مشنیدم کہ از ہر طرف	شدہ خلق در قصد شان صوف بھون
۲۳۲۵	در یدند تنہا کے شان را بہ تیغ	بر یدند سر ہائے شان بیدریغ
۲۳۲۶	فروشست آں شور و غوغا تمام	نماز سے ادا کر دہر خاص و عام
۲۳۲۷	وزاں پس ز مسجد بگشتند باز	با وطن مالوت بعد از نماز

روزگردن سلطان شمس الدین بلبن خردرا

۲۳۲۸	مشنیدم کہ یک روز تجار چین	رسیدند بر شاہ رود سے زمین
۲۳۲۹	ز ہر جنس اشیا دزل بوم دہر	کشیدند پیش شہ نامور
۲۳۳۰	متلے کہ می کرد مشہ اختیار	مہندس ہی کرد بر مشہ شمار
۲۳۳۱	مشنیدم چہل بتدہ ترک نیز	کشیدند پیش شہ باتینز
۲۳۳۲	ازاں چہل نیک کرد و شہر یاد	مگر بتدہ بود نسریں عذار
۲۳۳۳	چو مشہ دید اندر پرد بال اد	بشد آگہ از گوہر آل اد
۲۳۳۴	بداں ترک را بلبن خرد نام	کہ بود اندر جو ہر استرام
۲۳۳۵	بدل گفت شہ کیں چنین بکرے	شود عاقبت صاحب افرے
۲۳۳۶	نباید چنین کس دین شہ گاہ	سیکے نشاید دو صاحب گاہ
۲۳۳۷	ہمہ حال رو کرد پیش آں شہر یاد	بتجار بسپر و شش صحاب یاد
۲۳۳۸	کمال جنبیدی وزیر می گوین	کہ بود است ہم عاقل و ہم امین

خزیدہ از پئے شہاہ فرما نروا	۲۳۳۹
شہ از بال اور محب مانہ بازہ	۲۳۴۰
بکرو از پئے مملکت آشکار	۲۳۴۱
باقہاں او کم در آید کمی	۲۳۴۲
کہ اورا بسیار نذر پائیگاہ	۲۳۴۳
ہمہ رنج اسپان گرگیں کشد	۲۳۴۴
بفرمان شاہ چہاں چند گاہ	۲۳۴۵
بگفتند بر خسر و نیک نام	۲۳۴۶
سر رایت شاں بکپواں رسید	۲۳۴۷
کہ ترکے کند خدمت پائیگاہ	۲۳۴۸
ہاں روز شش از پائیگاہ پرشید	۲۳۴۹
شہنیدم کہ آن گوہرے یکسرہ	۲۳۵۰
یکے خردہ اورا پدیدار گشت	۲۳۵۱
ہمی گفت ششہ دوراں دہندہ	۲۳۵۲
دریں رو کرامی شود پسند	۲۳۵۳
نگہ کرد در کسیہ دانگے ندید	۲۳۵۴
بیاورد و دادش ہاں پیر مرد	۲۳۵۵
بمقتا کلید ممالک بکسیہ	۲۳۵۶
سیر و ہم اسے مرد صاحب قرآن	۲۳۵۷
کشیدش شہنشاہ پروں یکسرہ	۲۳۵۸
کہ دیدشش قومی نزدیک ہوشیار	۲۳۵۹
مقرب تر از جملہ خاندان شاہ	۲۳۶۰
شہنیدم کزاں قوم آن ہونگا	۲۳۳۹
چو بر پیشش پیش شہ سر فراز	۲۳۴۰
بدل گفت آن را کہ پروردگار	۲۳۴۱
دو صد بار شش اور دکنند آدمی	۲۳۴۲
بفرمود پس شاہ کیتی پناہ	۲۳۴۳
بداں تاشب و روز سرگیں کشد	۲۳۴۴
ہمی کرد خدمت دراں پائیگاہ	۲۳۴۵
یکے روز ترکان حضرت تمام	۲۳۴۶
کہ شاہا چو دولت برکان رسید	۲۳۴۷
کنوں حیثت با شد دریں تہنگاہ	۲۳۴۸
چو این قلعہ خسر و زفاہاں شہنید	۲۳۴۹
بفرمود مخواری آشکرہ	۲۳۵۰
ببازار یک روز خوشی گذشت	۲۳۵۱
مگر کو ز پیرے ز اہل نظر	۲۳۵۲
کہ در یک دو گانے ہمہ ملک ہند	۲۳۵۳
شہنیدم چو آن خردہ بلین رسید	۲۳۵۴
و داں رفت در خانہ تدبیر کرد	۲۳۵۵
دو گانی چو افتاد پر دست پیر	۲۳۵۶
بستت ہمہ ملک ہند و ستاں	۲۳۵۷
وزاں پس ز مخواری آشکرہ	۲۳۵۸
پس آنکہ بگردشش امیر شکار	۲۳۵۹
شد آن مرد ز یک پس از چند گاہ	۲۳۶۰

۲۳۶۱ ہم آخر شنیدم کہ اس نامور بے ملک راند اندر میں بوم و بوم

فرستادن سلطان شمشاد الدین پسر مہتر را در لکھنوتی و ضابطہ شدن در لکھنوتی

چو شگشت ضابطہ در اقصائی مند	۲۳۶۲
یکے بود مہتر ہاں شاہ را	۲۳۶۳
شنیدم چو شاہش زدہلی براند	۲۳۶۴
یکے چتر لعاش بسیر بر نہاد	۲۳۶۵
ہاں ناصر الدین روشن ضمیر	۲۳۶۶
ہمی راند ملکہ چو شہزادگان	۲۳۶۷
ہمہ سرکشاں را بالید گوشش	۲۳۶۸
غیاث الدین اور اطاعت نمود	۲۳۶۹
یکے سرکشے بود سلی نژاد	۲۳۷۰
شنیدم کہ سارے بھڑ گزید	۲۳۷۱
چو شنید خلیجی کہ آمد سپاہ	۲۳۷۲
در اقصائے کشور مصالحتے بداد	۲۳۷۳
گرفتند اورا بریدند سسر	۲۳۷۴
ہاں ناصر الدین پو فرزند شد	۲۳۷۵
ہمہ کشور گور را ضبط کرد	۲۳۷۶
زور یا بالید تا آب سند	
شہش در او دھ کر و فرما نژاد	
مراد القب ناصر الدین بکواند	
بر آئین مشاہدش خلعت بداد	
چو اندر او دھ شد سکونت پذیر	
ہمی داد سے بافتادگان	
فروشانند از اقصائی کشور خردش	
کہ در کشور گور مصفا دار بود	
ہمہ زیر بشہزادہ ہر سال داد	
سپہ ناصر الدین بقصدش کشید	
شنیدم نزد میٹھے از پور شاہ	
ہم آخر بقوبوشش شکستے قتاد	
ہمہ شکرش گشت زیر و زبر	
علیہا او عالم افروز شد	
ز گردن فرازاں بر آورد کرد	

بنیر و سبب اقبال دیار می نعت	بلکھنوتی آنگہ برآمد بہ تخت	۲۳۷۷
شد آن مرز مضبوط او سر بسر	ہمی راند ملکہ دریاں بوم دہر	۲۳۷۸
بجو رشید جاہلش در آمد زوال	بر آمد ز عہدش چو کیا ہم یہاں	۲۳۷۹
خوامید در بلخ فرود بس خوش	چو تاریخ شد شغند بیت وک	۲۳۸۰
کے زاد شہزادہ محترم	پس از دیو ز آستان حرم	۲۳۸۱
چو شہزادگان تازہ پرورد گشت	جاں طفل اندر او دھ مزد گشت	۲۳۸۲
کہ چوں ناصر الدین برفت از جہاں	حکایت شنیدم ز کار آگہاں	۲۳۸۳
پس از فوت شہزادہ شد و سلطنت	یکے عظمی بود بلکا بست نام	۲۳۸۴
ہموش شد دریاں بوم دہر شہر بار	بر آمد بہ تخت اندراں روزگار	۲۳۸۵
ہم آفرزایا ہم فرصت نیافت	شنیدم سر از شاہ دہلی بتافت	۲۳۸۶

رسیدن خبر وفات ناصر الدین از لکھنوتی و لشکر کشیدن سلطان شمشاد الدین در اں دیار

خبر یافت از فوت نوید بصر	شنیدم چو ایں شاہ فرزند فر	۲۳۸۷
دگر روز لشکر زد دہلی بر اند	ز بس گریہ نور سے پیشش نہاند	۲۳۸۸
خوشاں بلکھنوتی اندر رسید	یکے تیغ بر قصد بلکا کشید	۲۳۸۹
شنیدم صفت آراستہ در جہاں	چو شنید بلکا کہ آمد سپاہ	۲۳۹۰
ہم آفرید دست سپہ شہر	بسے دست پازو دریاں دار و گیر	۲۳۹۱
بگردہ نوے تنگ گشت باز	در اں ملک خسرو بسے ترک تاز	۲۳۹۲

کہ در بابا و نطف بسیار داشت	دراں لک جانی ملک گذاشت	۲۳۹۳
رہ چار ماہہ پریدہ دو ماہ	چو آمد شہنشاہاں موسے تختگاه	۲۳۹۴
تو گوئی بہ گل باد صبحے رسید	چو آیات اعلیٰ بدلی رسید	۲۳۹۵
ہمہ شہر گلشن شد از بے غمی	ہمہ خلق ریش گفت از دخرمی	۲۳۹۶

ما خشن سلطان شمس الدین اسد شمس اور سیلسا و این کی

سوئے بھیلساں راند خسرو بزرگ	چو تار بیخ شد شمس صیدی و بیک	۲۳۹۷
ہماں شہر بگرفت و کشور بتاخت	بیر و س کے قدرت علم پر فراخت	۲۳۹۸
مطیعتش شدہ سرکشاں سرسبر	بضبطش در آمد ہمہ بوم و بوم	۲۳۹۹
رہا کرداں خسرو کامراں	دراں کشور آنکہ کے از سراں	۲۴۰۰
بسمت اجین آں جہانگیر شاہ	بروز و گر راند از اتجا سپاہ	۲۴۰۱
بضبط آمد آں کشور و بوم ہم	باقبال آں خسرو مختشم	۲۴۰۲
ہمہ سرکشانش شدہ دستگیر	سرانش ہمہ گشتہ فرماں پذیر	۲۴۰۳
شد بے سپر ہر جا کہ وہ داشت	زن و بچہ بیفیداں بردہ گشت	۲۴۰۴
کہ بد مسجد زمرہ بہت پرست	ہماں سنگ مہنگان آمد بدست	۲۴۰۵
کہ بود است را محضی کشامی	ہماں پیکر بکر ماجیت رائے	۲۴۰۶
گرفتند ترکان ہند و شکر	ہماں کرن بھون و بتان دگر	۲۴۰۷
بگشتند ہر جا کہ بیگانہ بود	شکستند ہر جا کہ بتخانہ بود	۲۴۰۸
مگر آنکہ سرور اطاعت کشید	پہر جا کہ ہند و بدوزخ رسید	۲۴۰۹
سوئے تختگ با طفر گشت باز	پس از چند مہ شاہ از اں ترک گشت	۲۴۱۰

ذکر آمدن فخر الملک عصامی وزیر بغداد در شہر دہلی و وزارت یافتن او

محبط کرم سعد بن داؤد بود	شہنیدم وزیر بغداد بود	۲۴۱۱
سپردہ سلاطین آن روزگار	پرستش ہمہ عمل و عقد دیار	۲۴۱۲
جہانے فخر ملک عصامی شہزادہ	دراں ملک کرنے وزارت برآمد	۲۴۱۳
ضمیرش بہر باب مشکل کشای	مدار ملک بد از ہوشش را می	۲۴۱۴
وزیرش کردی در آن تختگاہ	کے کو گئے در آن ملک شاہ	۲۴۱۵
نبے علم او دست و پائی نئے	نبے رائے او بیچ را می نئے	۲۴۱۶
کے مرد خود رائے شد بادشاہ	ہم آخر شہنیدم در آن تختگاہ	۲۴۱۷
کے رائے زواندراں روزگار	وزیر گزیں پیش آں شہر یاد	۲۴۱۸
ز رائے قیمنش عدو کے نمود	ہاں شاہ چو مرد خود را می بود	۲۴۱۹
شہنیدم کزاں کنگہ مہرہ چید	وزیر گزیں چون چناں عالی بد	۲۴۲۰
اباخیل و اتباع بادوستاں	نرخ آورد در سمت ہندوستاں	۲۴۲۱
بے خواست عذر خطا می کرد	ہاں شاہ خود را می دنیا پختہ مرد	۲۴۲۲
دراں ملک گرو سکونت پذیر	بداں تا وزیر مصفا ضمیر	۲۴۲۳
چو آشفستہ بود اندراں روزگار	ز خود را پیش صاحب پوشیار	۲۴۲۴
سوئے کشور ہند و مساز گشت	ز جہدش شہنیدم کہ کم باز گشت	۲۴۲۵
شہنیدم در آن ملک بس قیمتہ زاد	چو دستور از آن ملک بیرون قتاد	۲۴۲۶
چو خیالش تمامی بگستاں رسید	وزیر گزیں سر بگستاں کشید	۲۴۲۷
و گر خلق باو سے بدہلی برآمد	ازاں خیل قوم بگستاں ماند	۲۴۲۸

چونزدیک دلی درآمد وزیر	۲۲۲۹
کہ آمد بغداد ایک مرد کار	۲۲۳۰
شنیدم ز دلی خرامید گفت	۲۲۳۱
وزیر گزیں ہم در اثنائے راه	۲۲۳۲
بے پیشکش پیش خسرو کشید	۲۲۳۳
وزراں پس بعد نطف بنواختش	۲۲۳۴
دگر وزیر فرزند دستور و شاه	۲۲۳۵
بسی سالن شاہ روشن ضمیر	۲۲۳۶
ہم آخبر آئین کار آہساں	۲۲۳۷
ازیں کو چنگہ ہر کیے ناقہ راند	۲۲۳۸
بکری پنجم مرا بالیقین	۲۲۳۹
دعایش ہزار و زکشب یاد باد	۲۲۴۰

وفات یافتن سلطان شمس الدین اس نور القدر

ز تاجچوں شمس دسی گشت	۲۲۴۱
شہ شرق شمس الدین آں بندیر	۲۲۴۲
چو در بیت و شش سال ملک براند	۲۲۴۳
چو خورشید رگشت وقت زوال	۲۲۴۴
رخش تہجو زرد آفتابے بماند	۲۲۴۵
شنیدم چو خورشید پرورد شد	۲۲۴۶
جہاں گشت تاریک بوز آفتاب	۲۲۴۷

سہ دیگر در آن تہ افزوں گشت
کہ بود است واناور روشن ضمیر
بلک و گرتند مرکب جہاںند
تیش گشت بوز تاب از آن تیرہ خاک
کیے روز تہ ہم ازیں ملک ناند؟
چناں گنج در زیر گل کردہ شد
قیامت شد اندر جہاں خراب

جہاں تیرہ شد تا شمال و جنوب	شہر شرق بہا و سرور و غرب	۲۲۴۸
ہمیشہ گر یوں شدہ کو بکو	ہمہ خلق تالان شدہ سو بسو	۲۲۴۹
بسیر خاک افسر فلند از عمش	سید پوشی شد چتر از تمش	۲۲۵۰
بنا تم کمر بستہ کھانہ شاہ	کلہ از سر افکنده اہل کلاہ	۲۲۵۱
کہو دی پوشیدہ چرخ بریں	فلند از عمش خاک بر سر زمین	۲۲۵۲
بٹلٹ مہے ریح مسکوں گریٹ	دراں تعزیت عالیے نون گریٹ	۲۲۵۳

مشورت کردن ارکان دولت برای کار ملک

و ملک دادن بر کن الدین فیروز شاہ

بیک شب مراں نمجن ساختند	ہم آخرو از گریہ برداشتند	۲۲۵۴
بنغمہ آری ملک بستہ کمر	ہمہ بندگان شہر نامور	۲۲۵۵
بسے بندہ دیگر چہ تازی چہ ترک	چو آن بلین خود دبلین بزرگ	۲۲۵۶
بزد خمیہ بیروں ازیں بوستان	گفتند چون شاہ ہندوستان	۲۲۵۶
بباید عمارت گری تا گزیہ	دریں بوستان مرمت پذیر	۲۲۵۸
ہمہ ملک بے شاہ مضطر بود	کہ بے باغبان باغ بے بر بود	۲۲۵۹
شب آخوشد و صبح دولت دید	چو کردند بسیار گفت و شنید	۲۲۶۰
کہ دار کم بس شمع زراں دود ماں	گفتند پس بر ہمہ یک زباں	۲۲۶۱
دریں ملک ماندست ز شہ یادگار	دو پورویکے و چتر شہریار	۲۲۶۲
کہ شہر بودہ لغز و خوبا نتر است	ازاں ہر سہ فیروز بلین تراست	۲۲۶۳
کہ شہر اود خوشتر بود جائے شاہ	نشانیم اور ادیں گنہ گاہ	۲۲۶۴

چو گفتند در انجمن آن سخن	۲۲۶۵
پس آنگاہوں شاہ سیارگان	۲۲۶۶
ز مجلس ہمہ سرکشاں قاسمندی	۲۲۶۷
دربار جانتخت زریں زوند	۲۲۶۸
بر گشتہ راضی ہمہ انجمن	
گر قتمہ جہانزاکراں تاکراں	
یکے بار جائے بیار استند	
وز اسخا بسوتے جسم آمدند	

جلوس سلطان کرن الدین فیروز شاہ ابن

سلطان شمس الدین نور الدین قرقما

بخوانند پس پور شاہ عجم	۲۲۶۹
پداوند اور ابدان تخت جانی	۲۲۷۰
گردے یمن و گردے یسار	۲۲۷۱
مراں شاہ راکن دین شد لقب	۲۲۷۲
چو جائے پد گشت فیروز شاہ	۲۲۷۳
چوزیں قتمہ ماہوسہ چاری گذشت	۲۲۷۴
خورد جوایش در سہ قتمہ	۲۲۷۵
شہنیدم کہ باہنندگان پد	۲۲۷۶
ہمہ خشم گردن کشتی ساز کرد	۲۲۷۷
خزانہ کشتادے بہر صبح گاہ	۲۲۷۸
بہر روز چوں صبح ہم تابشب	۲۲۷۹
بشوخی تلمت کرد اموال را	۲۲۸۰
چو ترکان گردن کشت دسر فراد	۲۲۸۱
بہ فریش نہادند دیہم جسم	
پیشیش ستادند ہر یک پیای	
مکر بستہ در خدمت شہر یار	
کہ بد ہندوسی زاد و ترکی نسب	
نگشت اند سوم بدر چند گاہ	
زر جسم پد شاہ خود را می گشت	
سخنہا و پیراں نیار و یاد	
کہ بد ہر یک از ضبط شاری و گر	
ہمہ فسق و اسراں آفاذ کرد	
نرے خرچ کردے بنا چای گاہ	
ہمہ زر فشاندے بر اہل طرب	
بعفقت گذشتی بد و سال را	
کہ بودند از شاہ نو بے نیاز	

۲۴۸۲	زبدخواہی شاہ مفسر شدند	بند پیراں کا بہتر شدند
۲۴۸۳	بگفتند کس کو دک نام رائے	مدام است با ما حکومت گرامی
۲۴۸۴	برو آب از خاکسگان پدر	در آزار و آرد روان پدر
۲۴۸۵	با سرات امواں بر باد داد	خزائن از و سر منتقصاں نہاد
۲۴۸۶	چہاں گشت از گشت شرب	کہ از عقلتش گشت عالم خواب
۲۴۸۷	شعبے کو پھر روز و شب مے خورد	نعم زبردستان خود کے خورد
۲۴۸۸	چہ معلومش انحال در ماندگان	چہ آگاہش از پیش در ماندگان
۲۴۸۹	چہیں کس نباشد بشاہی سرا	چہیں مشہ نباشد بہ کشور و را
۲۴۹۰	ہمہ کار بر رائے خود مہر برد	ذخود رائے ایدوں کے سر خورد
۲۴۹۱	چہاں بہ کہ اور از میں گشت گاہ	فرستم در محلیست چہند گاہ
۲۴۹۲	بجایش یکے راز مشہر ادگان	نشانیم و بیدیم پیشش میاں
۲۴۹۳	چہاں سرفرازاں باہنگ و ہوش	بریں تفتہ یکسر نہادند گوش
۲۴۹۴	وگر روزاں شاہ خود را می را	بگردند در حصن با نسی جہلا
۲۴۹۵	جلوس ہاں پور شاہ گزید	بتاریح نقل پدر بد یقین
۲۴۹۶	چواز جیس فیروز پر داخستند	بر ایوان مشہ انجمن ساختند
۲۴۹۷	وزاں پس بگفتند باہدگر	کہ بے شہ جہاں ماند در شور و شر
۲۴۹۸	ندائیم تا چہیت تدبیر کار	بسا زیم ازین پس کر اشہر بار
۲۴۹۹	چوارگان دولت دریں قیل و قال	ز حیرت با تہ اند آشفہ حال
۲۵۰۰	شنیدیم کہ بدشاہ را دخترے	بر افشاند از غرقہ معجزے
۲۵۰۱	بگفتا منم دختر شہر یار	منویر سہم انسر شہر یار
۲۵۰۲	ہر شہ دلی عہد خود کردہ بود	بمن خاتم ملک بسپردہ بود
۲۵۰۳	شاہ گزشتید از حکم شاہ	نہادید بر فرق غیرے کلاہ
۲۵۰۴	چہم آخر حال حیراں مشدید	وزاں کردو خود پشیاں شدید